

Overgeplaatst binnen de JeugdzorgPlus

Een onderzoek naar verklarende factoren achter
verschillen in overplaatsingen binnen
JeugdzorgPlusinstellingen

oktober 2015

R.M. Eenshuistra

H.G. Regterschot-von Lindheim

M.J.G. Haspels

Colofon

Duivendrecht, oktober 2015

Dit rapport is te bestellen bij:

PI Research

Postbus 366

1115 ZH Duivendrecht

Telefoon: 020 – 65 01 500

www.piresearch.nl

In opdracht van:

Ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland

Met subsidie van:

Woord van dank

Een bijzondere dank geldt de leden van de begeleidingscommissie: de heer R. van Herk (Ministerie van VWS), de heer C. Kuiper (Horizon Jeugdzorg en Onderwijs) en mevrouw A. Westhuis (Jeugdzorg Nederland). Zij hadden tot taak het onderzoek inhoudelijk te begeleiden en de rapportage te beoordelen. Hun kritische en scherpe commentaar heeft een waardevolle bijdrage geleverd aan de uitvoering van het onderzoek en de totstandkoming van dit rapport.

Overname, openbaarmaking en/of verspreiding van (gedeelten van) deze uitgave is niet toegestaan zonder toestemming van de auteurs.

© 2015 PI Research, auteursrecht voorbehouden.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Jongeren in de JeugdzorgPlus	1
1.2	De Longitudinale effectmonitor JeugdzorgPlus	2
1.3	Verschillen in overplaatsing	2
1.4	Het onderzoek	3
1.5	Leeswijzer	4
2	Het onderzoek	5
2.1	Inleiding	5
2.2	De longitudinale effectmonitor JeugdzorgPlus	5
2.2.1	Selectie van de steekproef	5
2.2.2	Onderzochte variabelen	7
2.2.3	Korte toelichting instrumentarium effectmonitor	7
2.2.4	Analyses	9
2.3	Documentanalyse en interviews	9
2.3.1	Analyses	12
2.4	Dossieranalyse	12
2.4.1	Analyses	14
3	Resultaten	15
3.1	Inleiding	15
3.2	Verschillende doelgroepkenmerken	15
3.2.1	Aantallen overplaatsingen	15
3.2.2	Leeftijd en geslacht	17
3.2.3	Cognitieve ontwikkeling en opleidingsniveau	17
3.2.4	Etnische afkomst	18
3.2.5	Problematiek bij aanvang	19
3.2.6	Leefsituatie voor aanvang JeugdzorgPlus-traject	20
3.2.7	Perspectief en opbrengsten van behandeling en behandelmotivatie	21
3.2.8	Overplaatsingen binnen de verschillende instellingen	22
3.3	Intermezzo: samenhang tussen verschillende verklarende factoren	23
3.4	Logistische regressie-analyses	24

3.5 De drie participerende instellingen	26
3.5.1 Instellingskenmerken	26
3.5.2 Dossieranalyse	27
4 Conclusie en Aanbevelingen	31
4.1 Inleiding.....	31
4.2 Invloed van doelgroepkenmerken op overplaatsing	31
4.3 Invloed van instellingskenmerken	33
4.4 Redenen voor overplaatsing: positief of negatief?	33
4.5 Vervolgstappen: stof tot nadenken.....	34
4.5.1 Interferentie.....	34
4.5.2 Middelen en mogelijkheden.....	34
4.5.3 Rapportage over eigen problemen	35
4.6 Tot slot: een aantal aanbevelingen	35
4.6.1 Benutten van onderzoeksgegevens	35
4.6.2 Volledigheid gegevens in de effectmonitor.....	36
4.6.3 Variabelen toevoegen aan de effectmonitor	36
Referenties	39

1 Inleiding

1.1 Jongeren in de JeugdzorgPlus

Voor 2008 werden onder toezicht of voorgedij gestelde jongeren regelmatig in een justitiële jeugdinrichting (JJI) geplaatst. Ondanks dat de achtergrondproblematiek van deze jongeren vaak overeenkomt met de problemen van strafrechtelijk geplaatste jongeren, en er sprake is van behandeling onder drang en dwang, was er grote kritiek op deze aanpak (o.a. Boendermaker, 2008). Twee hoofdredenen lagen met name ten grondslag aan de beslissing tot gescheiden plaatsing van de civielrechtelijk en strafrechtelijk geplaatste jongeren (o.a. Nijhof, 2011). Allereerst bleken civielrechtelijke jongeren vaak niet de juiste hulp te ontvangen binnen een JJI. Daarnaast bleek dat civielrechtelijk geplaatste jongeren het risico liepen afwijkend gedrag van strafrechtelijk geplaatste jongeren te kopiëren.

Toch bleek bij civielrechtelijk geplaatste jongeren de behoefte om deze jongeren in een gesloten setting te plaatsen, om bijvoorbeeld weglopen te voorkomen en om bepaalde controlemaatregelen (bijv. controle aan lichaam of kleding) en dwangmaatregelen (bijv. plaatsing in afzonderingsruimte) te kunnen toepassen. Uit deze behoefte is de ontstaan.

Op 1 januari 2008 is de Wet op de Jeugdzorg gewijzigd en is hierin vastgelegd. is een intensieve vorm van gesloten jeugd- en opvoedhulp voor jongeren met ernstige gedragsproblemen, die zich aan noodzakelijke behandeling dreigen te onttrekken. Het kan gaan om jongeren bij wie de situatie thuis of binnen de instelling ernstig uit de hand is gelopen, maar ook om jongeren die zichzelf schade dreigen toe te brengen. De problemen zijn niet zelden een combinatie van verschillende problemen en ook problemen bij ouders spelen een rol. JeugdzorgPlus (<http://jeugdzorgplus.jeugdzorgnederland.nl>) noemt onder andere aan autisme verwante stoornissen, ADHD, een (licht) verstandelijke beperking, verslaving aan alcohol of drugs, ervaring met ernstige mishandeling, met seksueel grensoverschrijdend gedrag of met geweldpleging als veelvoorkomende problematiek bij de doelgroep. Daarnaast heeft deze doelgroep vaak problemen op school, zoals schooluitval en een lage schoolmotivatie.

In Nederland zijn 14 organisaties die JeugdzorgPlus aanbieden. Elk van deze instellingen heeft zijn eigen behandelmethoden en sommige instellingen zijn gespecialiseerd in bepaalde doelgroepen, zoals bijvoorbeeld jonge (aanstaande) moeders met ernstige gedragsproblemen, jongeren onder de 12 jaar met ernstige gedragsproblemen of jongeren met zeer ernstige psychiatrische problemen.

De JeugdzorgPlusinstellingen hebben een gezamenlijke visie geformuleerd waarin zij stellen dat het voor jongeren in of komend uit de JeugdzorgPlus het beste is zoveel mogelijk in hun eigen omgeving zorg te ontvangen én met hun omgeving aan hun problemen te werken. Deze visie sluit aan bij de brede, landelijke visie om zorg – licht en zwaar – waar mogelijk niet te institutionaliseren en te medicaliseren en om zorg zoveel mogelijk dicht bij huis en – uitgaande van de eigen kracht van mensen – samen met het gezin en het netwerk te verlenen.

1.2 De Longitudinale effectmonitor JeugdzorgPlus

In 2011 heeft het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) besloten dat de opbrengsten van de JeugdzorgPlusinstellingen beter in kaart gebracht moesten worden met als doel de kwaliteit van de JeugdzorgPlusinstellingen te stimuleren en waar nodig te verbeteren. Hiertoe moet meer zicht verkregen worden op welke jongeren in welke mate van de

geboden hulp profiteren en welke factoren een relatie hebben met de gemeten effecten van de aan hen geboden zorg. Om dit te bewerkstelligen is de Longitudinale effectmonitor JeugdzorgPlus ontwikkeld. Voor deze monitor verzamelen de JeugdzorgPlusinstellingen gegevens van jongeren bij de start van hun verblijf in de instelling (T1), bij beëindiging van hun verblijf in de instelling (T2) en een half jaar na beëindiging van het verblijf (T3; follow-up). Halfjaarlijks wordt een landelijke rapportage uitgebracht, waarin wordt ingegaan op verschillende doelgroepkenmerken bij aanvang in de JeugdzorgPlusinstelling, de kenmerken van de hulpverlening en kenmerken van de doelgroep bij het verlaten van de JeugdzorgPlusinstelling. Over het derde meetmoment, de follow-up, zijn momenteel nog relatief weinig gegevens bekend.

1.3 Verschillen in overplaatsing

Op basis van de gegevens uit de effectmonitor wordt door het ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland onder meer gekeken naar opvallende trends, ontwikkelingen en verschillen en formuleren zij naar aanleiding hiervan vragen op verschillende gebieden die nader over onderzoek vereisen. Zo heeft men onder andere geconstateerd dat de JeugdzorgPlusinstellingen grote verschillen laten zien in de mate waarin zij jongeren tijdens hun JeugdzorgPlus-plaatsing overplaatsen naar een andere JeugdzorgPlusinstelling.

Deze verschillen impliceren dat het mogelijk lastig is om voor jongeren in de JeugdzorgPlus een zorgplaatsing op maat te bieden, dat er misschien te weinig inzicht is in wat precies werkt bij bepaalde subgroepen en/of dat er tussen instellingen onderling (structurele) verschillen zijn in aanpak of beleid. Het ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland willen graag meer zicht krijgen op de achterliggende oorzaken van deze verschillen.

1.4 Het onderzoek

In opdracht van ZonMW heeft PI Research onderzocht welke oorzaken ten grondslag liggen aan de verschillen tussen JeugdzorgPlusinstellingen in het aantal overplaatsingen. Om de verschillen te onderzoeken is gebruik gemaakt van de gegevens uit de effectmonitor en van aanvullende informatie die (middels interviews en dossieranalyses) verstrekt is door drie JeugdzorgPlusinstellingen. De resultaten van dit onderzoek dragen niet alleen bij aan het meer inzicht krijgen in deze oorzaken, maar dragen ook bij aan de optimalisering van de effectmonitor. Het onderzoek kan bijvoorbeeld aantonen dat in de effectmonitor essentiële gegevens ontbreken die helpen om te voorspellen welke jongeren meer kans maken om overgeplaatst te worden of die helpen om overplaatsingen beter te monitoren. Bovendien kan door de identificatie van mogelijke registratie- of definitieverschillen tussen instellingen de kwaliteit van de input verbeterd worden. Tezamen kunnen hierdoor resultaten beter benut worden en kan het aantal overplaatsingen – conform het streefbeleid van de JeugdzorgPlusinstellingen – mogelijk verminderd worden.

Het onderzoek dat door PI Research is uitgevoerd, is voornamelijk exploratief van aard, dat wil zeggen dat met zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeksmethoden gekeken is welke kenmerken van jongeren en welke instellingskenmerken samenhangen met overplaatsing naar andere JeugdzorgPlusinstellingen of naar andere locaties binnen een JeugdzorgPlusinstelling. Daarnaast is gekeken welke redenen instellingen geven voor het overplaatsen van jongeren.

Het Ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland hebben ook een viertal specifieke vragen geformuleerd, waar het onderzoek antwoord op moet geven. Deze vragen zijn voortgevloeid uit ideeën over redenen voor overplaatsing die de verschillende JeugdzorgPlusinstellingen zelf hebben aangedragen. Het gaat om de volgende vragen:

- *Zijn er fysieke verschillen tussen de verschillende JeugdzorgPlusinstellingen die gemiddeld meer of minder overplaatsingen hebben?*

Deze vraag richt zich vooral op verschillen tussen JeugdzorgPlusinstellingen die voorheen een justitiële jeugdinrichting (JJI) zijn geweest. JJI's zijn natuurlijk altijd streng gesloten inrichtingen geweest en mogelijk zijn nog fysieke kenmerken (bijv. tralies of hoge omheining, maar ook meer faciliteiten op de locatie) aanwezig die een rol spelen bij overplaatsing. Jongeren kunnen bijvoorbeeld eerder afgeschrikt raken van een instelling met een zeer gesloten uitstraling of kunnen juist meer gemotiveerd zijn vanwege een ruimer aanbod aan bijvoorbeeld vrijetijdsvoorzieningen.

- *Zijn er onder de overgeplaatste jongeren bepaalde subgroepen, zoals jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) of asielzoekers, te onderscheiden?*

Eén van de gesignaleerde ontwikkelingen binnen de JeugdzorgPlus is de toenemende instroom van LVB-jongeren en asielzoekersjongeren (Willems & Bos, 2013). Voor LVB-jongeren is hier door verschillende instellingen al op ingespeeld door zich in deze doelgroep te specialiseren (bijv. Schakenbosch). De vraag ten behoeve van het huidige onderzoek is of juist deze groeiende groepen ook oververtegenwoordigd zijn in de groep overgeplaatste jongeren.

- *Worden jongeren met een crisisplaatsing vaker overgeplaatst?*

In geval van crisisplaatsingen is het van belang dat een jongere zo snel mogelijk opgevangen wordt. Dit is niet altijd (direct) mogelijk in een instelling zo dicht mogelijk bij de woonplaats van de jongere en het is ook niet altijd (direct) mogelijk om de jongere te plaatsen in de instelling die voor de jongere het beste behandelprogramma heeft. Wanneer na diagnose besloten wordt de jongere binnen de JeugdzorgPlus verder te behandelen, kan daarom besloten worden de jongere over te plaatsen.

- *Zijn er onder de overgeplaatste jongeren, meer jongeren die al vaker overgeplaatst zijn of die al meerdere JeugdzorgPlus-trajecten gevolgd hebben?*

Binnen de JeugdzorgPlus is het bekend dat een aantal jongeren steeds weer terugvalt naar behandeling in een gesloten setting (Willems & Bos, 2013). Deze zogenaamde 'draaideur'- jongeren hebben mogelijk meer specifieke of complexere problemen, waardoor het moeilijker kan zijn een juist behandeltraject voor hen te vinden. Hierdoor bestaat het risico dat ze vaker overgeplaatst worden.

1.5 Leeswijzer

In Hoofdstuk 2 wordt de onderzoeksopzet en de verschillende onderzoeks- en analysemethoden besproken. In Hoofdstuk 3 worden vervolgens de resultaten van het onderzoek gepresenteerd. Er worden jongerenkenmerken en instellingskenmerken genoemd die kunnen bijdragen aan overplaatsing. Ook worden de vier vragen die door het Ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland zijn gesteld, beantwoord. Ten slotte wordt in Hoofdstuk 4 een overkoepelende conclusie gegeven en worden aanbevelingen gedaan.

2 Het onderzoek

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de opzet van het onderzoek besproken. Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van drie informatiebronnen. Allereerst is gebruik gemaakt van de data uit de longitudinale effectmonitor JeugdzorgPlus. Aan de hand van deze data is gekeken of er kenmerken van jongeren zijn die samenhangen met het overgeplaatst worden binnen de JeugdzorgPlus. Vervolgens is een documentanalyse uitgevoerd en zijn met sleutelfiguren van drie instellingen interviews gehouden om te achterhalen of er ook instellingskenmerken zijn die samen zouden kunnen hangen met het al dan niet overgeplaatst worden. Tot slot is een dossieranalyse uitgevoerd. Het doel van deze dossieranalyse was om te onderzoeken of er andere dan in de effectmonitor genoemde doelgroepkenmerken een rol spelen bij overplaatsing.

2.2 De longitudinale effectmonitor JeugdzorgPlus

2.2.1 Selectie van de steekproef

Jeugdzorg Nederland heeft ten behoeve van het onderzoek een bronbestand toegestuurd met daarin de gegevens van 1761 jongeren die in de periode van 3-6-2012 tot en met 25-08-2014 in de veertien JeugdzorgPlusinstellingen verbleven. Uit dit bronbestand zijn overgeplaatste jongeren geselecteerd. Bij deze selectie moeten drie belangrijke kanttekeningen gemaakt worden.

1. Jongeren kunnen meerdere keren binnen één JeugdzorgPlus-traject overgeplaatst worden. Een jongere kan ook meer dan één JeugdzorgPlus-traject hebben gevolgd. In elk van deze trajecten zijn overplaatsingen mogelijk. Voor het onderzoek zijn – tenzij anders vermeld – alleen de gegevens geanalyseerd die betrekking hebben op de eerste overplaatsingen tijdens een JeugdzorgPlus-plaatsing in het eerste traject. (De gegevens van jongeren die meerdere malen zijn overgeplaatst, zijn alleen geanalyseerd om inzicht te krijgen in zogenaamde ‘draaideur’-jongeren. In de overige analyses zijn de gegevens van jongeren die meermalen zijn overgeplaatst, niet meegenomen.) Bij jongeren die meerdere malen binnen een JeugdzorgPlus-plaatsing zijn overgeplaatst of in meerdere trajecten zijn overgeplaatst, spelen mogelijk andere of complexere factoren een rol, waardoor minder goed zicht kan worden verkregen op de belangrijkste factoren die samenhangen met overplaatsing.

2. Binnen de JeugdzorgPlus betekent een overplaatsing dat een jongere tijdens zijn plaatsing in een JeugdzorgPlusinstelling wordt overgeplaatst naar een andere instelling. In het aangeleverde bronbestand zijn ook overplaatsingen tussen verschillende locaties van eenzelfde instelling als overplaatsing aangemerkt. Alhoewel, het om relatief weinig overplaatsingen van dit type gaat (zie Par. 3.2.8 'Interne overplaatsingen'), zijn zij toch in de analyses opgenomen. Deels omdat de steekproef van overgeplaatste jongeren hierdoor wat groter werd, deels omdat zij ten tijde van het invullen van de monitor als overplaatsing meegeteld werden en deels omdat het toch om een overplaatsing gaat waarbij de jongere naar een fysiek andere plaats verhuist. (De analyses die in de volgende paragrafen uitgevoerd zijn, zijn desondanks ook uitgevoerd zonder de overplaatsingen binnen een instelling. De uitkomsten bleken in essentie – zij het iets minder geprononceerd – overeen te komen met de in dit hoofdstuk gepresenteerde uitkomsten.)
3. Soms is het noodzaak een jongere zo snel mogelijk in een JeugdzorgPlusvoorziening te plaatsen ten behoeve van zijn eigen veiligheid of de veiligheid van zijn omgeving. In dit geval spreekt men van een crisisplaatsing. Binnen de JeugdzorgPlusinstellingen komt het soms ook voor dat een verblijf escaleert. In dat geval kan voor een 'time-out' worden gekozen en de jongere tijdelijk naar een andere instelling over te plaatsen. In beide gevallen gaat het dus om tijdelijke plaatsingen, die binnen de effectmonitor als overplaatsing worden geregistreerd. 'Time-out'-overplaatsingen zijn niet in de analyses meegenomen, omdat 'time-out'-overplaatsingen als twee overplaatsingen geregistreerd worden. Overplaatsingen die kort na aanvang van een JeugdzorgPlustraject hebben plaatsgevonden, zoals een overplaatsing na een crisisplaatsing, zijn wel in de analyses opgenomen, omdat op basis van de gegevens in de effectmonitor niet met zekerheid gezegd kan worden om welk type overplaatsing het gaat. Daarom zijn alle eerste overplaatsingen in de analyses meegenomen.

De gegevens van de (volgens de hierboven genoemde wijze geselecteerde) jongeren zijn vergeleken met de gegevens van jongeren die slechts één keer in een JeugdzorgPlusinstelling zijn geplaatst.¹ In dit rapport wordt dan van een *eenmalige plaatsing* gesproken.

In totaal zijn de gegevens van 1344 van de 1761 jongeren uit het aangeleverde bronbestand geanalyseerd. Hiervan zijn 1119 jongeren die voor 25-08-2014 één keer in de JeugdzorgPlus zijn geplaatst en 225 jongeren die binnen hun eerste

---

¹ Het gaat om jongeren die in de periode 3-6-2012 - 25-08-2014 (zie Par. 2.2) slechts éénmaal in de JeugdzorgPlus zijn geplaatst. Voor het onderzoek was het niet mogelijk om na te gaan of deze jongeren na deze periode toch opnieuw in de JeugdzorgPlus geplaatst zijn.

JeugdzorgPlus-plaatsing zijn overgeplaatst. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat niet voor alle jongeren de monitor volledig is ingevuld. Van de jongeren waarvan de gegevens niet zijn geanalyseerd, waren de gegevens te incompleet om geanalyseerd te worden of betrof het gegevens van jongeren die meerdere keren tijdens een JeugdzorgPlus-traject zijn overgeplaatst of meer dan één traject hebben gevolgd, en binnen één later traject zijn overgeplaatst (zie Par. 3.2.1).

2.2.2 Onderzochte variabelen

Omdat het onderzoek exploratief van aard is, is van een groot aantal variabelen uit het bronbestand nagegaan of en in welke mate zijn samenhangen met overplaatsing. De volgende doelgroepkenmerken of variabelen zijn geanalyseerd:

- Leeftijd
- Geslacht
- Cognitieve ontwikkeling (IQ)
- Opleidingsniveau
- Etnische afkomst
- Leefsituatie voor aanvang van de JeugdzorgPlus-plaatsing
- Aard van de problematiek
- Ernst van de problematiek
- Opvoedingsbelasting
- Behandelmotivatie
- Tevredenheid over traject
- Perspectief na traject

In de volgende paragraaf wordt van een aantal variabelen kort weergegeven hoe zij geoperationaliseerd zijn.

Ook twee van de vier vragen die het Ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland hebben gesteld, kunnen beantwoord worden aan de hand van gegevens uit de effectmonitor:

Het gaat om de vragen:

- *Worden jongeren met een licht verstandelijke beperking vaker overgeplaatst?*
- *Hebben jongeren die vaker overgeplaatst zijn, ook vaker meerdere trajecten binnen de JeugdzorgPlus gevolgd? Met ander woorden 'Zijn overgeplaatste jongeren vaker 'draaideur'-jongeren?'*

2.2.3 Korte toelichting instrumentarium effectmonitor

Aard van de problematiek

De aard van het probleemgedrag is gemeten met de Child Behavior Checklist (CBCL) voor 6-18 jarigen (Aschenbach, 1993; zie ook www.aseba.nl). De CBCL wordt individueel door de ouders of verzorgers van het kind ingevuld, maar kan ook worden ingevuld door volwassenen die het kind of de jongere goed kennen.

De vragenlijst bestaat uit 20 vragen die informatie geven over: activiteiten, sociale contacten en schoolwerk, 118 vragen over emotionele en gedragsproblemen en 2 vragen over overige problemen. Per item kan gekozen worden uit de volgende antwoordmogelijkheden: 0 = helemaal niet, 1 = een beetje of soms, 2 = duidelijk of vaak. De antwoorden op de vragen tellen op tot schalen.

De vragen over vaardigheden vormen de vaardigheidsschalen. De vragen over gedrag vormen samen de schalen 'Internaliserend probleemgedrag' en 'externaliserend probleemgedrag'. Deze probleemschalen tezamen vormen de schaal 'totale problemen'.

De aard van de problematiek is ook uitgedrukt in termen van het CAP-J classificatiesysteem (Konijn, Bruinsma, Lekkerkerker, Wilde en Eijgenraam, 2009). Het doel van de CAP-J indeling is om problemen van jeugdigen en hun ouders helder en uniform te omschrijven. Met behulp van de CAP-J classificatie het mogelijk om op verschillende assen – (A) psychosociaal functioneren, (B) lichamelijke gezondheid, (C) vaardigheden en cognitieve ontwikkeling, (D) gezin en opvoeding en (E) Jeugdige en omgeving – problemen te definiëren. Per as is het vervolgens mogelijk om het probleem meer te specificeren op groeps-, rubriek- en subrubriekniveau, waarbij het laatste niveau het meest gedetailleerd is. (Bijv: As: psychosociale problemen, groep: emotionele problemen, rubriek: introvert gedrag, subrubriek: het voornamelijk passieve type.) In de effectmonitor worden de eerste twee niveaus weergegeven.

Ernst van de problematiek

De ernst van de problematiek is vastgesteld aan de hand van de Standaard Taxatie Ernst Problematiek (STEP) (van Yperen, Eijgenraam, van den Berg, de Graaf en Chênevert, 2010). De STEP is bedoeld om de ernst van de problematiek bij kinderen en jongeren tussen 0 en 18 in kaart te brengen. De STEP wordt ingevuld door de hulpverlener. De STEP bestaat uit vier verschillende schalen: Functioneren Jeugdige (6 items), Kwaliteit Omgeving (5 items), Zwaarte Zorg (3 items) en de Urgentie Zorg (1 item). Naast de vier schalen is ook een formulier beschikbaar dat gebruikt kan worden om de scores op deze schalen handmatig om te zetten naar een ernstprofiel.

Opvoedingsbelasting

De OpvoedingsBelastingVragenlijst (OBVL) is gebruikt om de opvoedingsbelasting bij ouders in kaart te brengen (Vermulst, Kroes, De Meyer, Nguyen en Veerman, 2012). De OBVL wordt door een ouder of opvoeder van een kind van 0 tot en met 18 jaar ingevuld. De OBVL omvat vier schalen: 'problemen opvoeder-kindrelatie', 'problemen met opvoeden', 'depressieve stemmingen' en 'rolbeperking'. In de effectmonitor is alleen de schaal 'problemen met opvoeden' opgenomen. Deze schaal geeft inzicht in de mate waarin de ouder het opvoeden van het kind als

belastend ervaart en in de vaardigheden die hij/zij beschikt om adequate controle te hebben over het kind. De schaal omvat zeven stellingen. Er kan op de stellingen gescoord worden op een vierpuntsschaal (van 'geldt niet' tot ' geldt helemaal').

Behandelmotivatie

Aan de hand van de Vragenlijst Behandelmotivatie (VBM) is de behandelmotivatie bepaald. De VBM is gebaseerd op de Vragenlijst Motivatie voor Behandeling (VMB) die oorspronkelijk ontwikkeld is voor gebruik in een Justitiele Jeugdinrichting (JJI) (Van Binsbergen, 2003). De VMB kent 81 items. De versie die binnen de JeugdzorgPlus gebruikt wordt – de VBM – is door Van der Helm (2011) verkort tot 14 items die door de jongere worden ingevuld.

Cliënttevredenheid

De cliënttevredenheid is gemeten met een aangepaste versie van de Exit-vragenlijst (Jurrius, Havinga en Stams, 2008). Omdat de Exit-vragenlijst niet geschikt is voor herhaald meten, is deze voor de JeugdzorgPlus aangepast. De aangepaste versie wordt ook wel de TrajectTevredenheidsToets (TTT) genoemd (Jurrius, 2012) en meet 'verloop en opbrengsten van de behandeling', 'toekomstperspectief' en 'algemene tevredenheid'.

2.2.4 Analyses

Omdat het onderzoek voornamelijk exploratief van aard is, is een stapsgewijze analyse-aanpak gehanteerd. Allereerst is aan de hand van chikwadraattoetsen en univariate F-toetsen gekeken of de geselecteerde (afhankelijke) variabelen samenhangen met overplaatsing. De onafhankelijke variabele overplaatsing is gedefinieerd als 'eenmalige plaatsing' versus 'overplaatsing tijdens eerste plaatsing' ofwel 'wel of geen doorplaatsing tijdens de eerste JeugdzorgPlus-plaatsing'. Daarna is aan de hand van correlatieve analyses meer verdiepend gekeken of en in welke mate de variabelen die samenhangen met overplaatsing ook met elkaar samenhangen. Ten slotte zijn logistische regressieanalyses uitgevoerd op de variabelen die het sterkst samenhangen met overplaatsing, om te kijken welke (combinatie van) variabelen overplaatsing het best voorspellen. Om deze logistische regressieanalyses te kunnen uitvoeren, zijn de betreffende continue variabelen geconverteerd naar dichotome of nominale variabelen.

2.3 Documentanalyse en interviews

De gegevens uit de effectmonitor bieden voornamelijk inzicht in kenmerken van jongeren die samenhangen met overplaatsing. Ook instellingskenmerken kunnen van invloed zijn op overplaatsing. Dergelijke kenmerken zijn echter niet opgenomen in de effectmonitor. Om te onderzoeken of er instellingskenmerken zijn die overplaatsing zouden kunnen beïnvloeden, zijn twee wegen bewandeld.

Allereerst is middels een documentanalyse geïnventariseerd wat specifieke kenmerken zijn van de verschillende JeugdzorgPlusinstellingen en op welke kenmerken de verschillende JeugdzorgPlusinstellingen van elkaar (zouden kunnen) verschillen. Als input voor deze analyse zijn onder meer de volgende documenten geraadpleegd: het 'Beleidskader Trajecten Gesloten JeugdzorgPlus (Zie : www.jeugdzorgplus.jeugdzorgnederland.nl/UserFiles/Beleidskaders/beleidskader-trajecten-jeugdzorgplus.pdf), de rapportages van de Inspectie Jeugdzorg (rapportages van 2009-2014; zie: www.inspectiejeugdzorg.nl/instellingen/?t=37) en het rapport 'Wat werkt in de gesloten jeugdzorg' (van der Helm en Hanrath, 2011). Daarnaast zijn de websites van de verschillende JeugdzorgPlusinstellingen geraadpleegd. Op basis van deze documenten is een aantal instellingskenmerken gedestilleerd, dat zou kunnen samenhangen met overplaatsing. In Tabel 2.1 worden deze mogelijk relevante instellingskenmerken weergegeven.

Vervolgens is bij drie instellingen gekeken of deze kenmerken bij de betreffende instelling een rol spelen bij overplaatsing. Deze drie instellingen hebben zich voor de start van het onderzoek gecommitteerd aan het onderzoek. Bij elk van deze drie instellingen heeft een interview plaatsgevonden met een medewerker met zowel beleidsmatige als programmahoudelijke kennis. In de interviews is gevraagd naar elk van de Tabel 2.1 genoemde kenmerken. Tot slot is gevraagd of deze kenmerken – volgens de medewerker – in hun instelling van belang zijn bij het overplaatsen van jongeren binnen een JeugdzorgPlus-plaatsing. Wanneer de medewerker bepaalde vragen tijdens het interview niet kon beantwoorden, heeft de medewerker dit intern nagevraagd en later schriftelijk (via email) aan de onderzoekers gemeld. De interviews duurden gemiddeld ongeveer anderhalf uur. De gegevens die bij de drie instellingen zijn verzameld, worden in dit rapport geanonimiseerd weergegeven.

Tabel 2.1 Instellingskenmerken die mogelijk een rol spelen bij overplaatsing

Instellingskenmerken	Toelichting
Groep en team	
Groepskenmerken	Homogene of gemengde groepen (Jongens, meisjes, LVB, type gedragsstoornis, dader/slachtoffer)? Speciale observatiegroepen? Zijn er veel asielzoekersjongeren binnen de JZ+ groepen?
Teamkenmerken	Opleidingsniveau? Samenstelling? Grootte? Veel wisselingen?
Sfeer en veiligheid	Hoe is de algehele sfeer in de groepen? Hoe is het gevoel van veiligheid? Zijn er veel incidenten in de groepen?
Plaatsing en behandeling	
Behandelkenmerken	Soort interventies? Inzet van (alleen) effectief bewezen interventies?
Moment diagnose	Diagnose bij start van plaats of tijdens plaatsing?
Maatwerk mogelijk	Wordt tijdens plaatsing wanneer nodig maatwerk aangeboden voor wat betreft behandeling, begeleiding en/of onderwijs?
Perspectief duidelijk	Is het perspectief van jongere bij start JZ+-plaatsing al duidelijk of pas veel later?
Trajectbegeleiding	Is er een vast iemand die jongere gedurende hele plaatsing cq. traject begeleidt of aanspreekpunt voor de jongere is? Moet er 'match' met begeleider zijn?
Onderwijsmogelijkheden	Zijn de onderwijsmogelijkheden binnen of buiten locatie? Is gepast onderwijs altijd mogelijk?
'Time out' mogelijkheden	Zijn er mogelijkheden om tijdelijk naar andere groep of locatie overgeplaatst te worden, zonder dat dit als overplaatsing geregistreerd wordt?
Vrije tijd en verlof	Op welke wijze en hoe frequent zijn er contactmomenten met familie en vrienden? Hoe is verlof geregeld?
Taken	Welke taken en hoeveel taken heeft de jongere binnen de groep?
Rol netwerk	Hoe en vanaf welk moment binnen JZ+-plaatsing wordt netwerk betrokken?
Instelling	
Aantal groepen	Aantal JZ+-groepen binnen instelling?
Aantal locaties	Heeft de instelling meerdere locaties? Zijn op meerdere locaties JZ+-groepen?
Open/geslotenheid	Hoe open of gesloten is instelling? Zijn er fysieke barrières (hek, afgesloten deuren, tralies)? Is instelling voormalig JJI en is hier nog wat van te merken?
Voorzieningen	Welke vrijetijdsvoorzieningen zijn aanwezig op locatie of binnen afdeling? Kan hier zonder toestemming gebruik van gemaakt worden?
Wachtlijsten	Heeft de instelling te maken met wachtlijsten voor JZ+? Wat gebeurt er met jongeren die op wachtlijst staan? Gaan zij (tijdelijk) naar andere instelling?
Crisisplaatsen	Heeft de instelling ook crisisplaatsen binnen de JZ+? Zo nee, waar worden deze jongeren geplaatst en komen zij later terug?
Beleid instelling	Werkt de instelling vanuit een bepaalde grondslag? Is er een instellingsbrede visie rondom bijv. bejegening?
Financiering	Traject- of bedfinanciering?
Registratieverschillen	Zijn er onduidelijkheden over hoe gegevens in de effectmonitor ingevuld moeten worden?
Redenen overplaatsing	Wat is volgens geïnterviewde over het algemeen de reden dat jongeren overgeplaatst worden?

2.3.1 Analyses

De gegevens uit de interviews zijn voornamelijk kwalitatief geanalyseerd. Aanvankelijk was het de bedoeling om ook hier van logistische regressie analyses gebruik te maken om te kijken hoe en in welke mate instellingskenmerken samenhangen met overplaatsing. Dit bleek niet mogelijk. In Hoofdstuk 3, Paragraaf 3.5.1 wordt uitgebreid uitgelegd waarom dit niet mogelijk was.

2.4 Dossieranalyse

Om na te gaan of er ook andere doelgroepkenmerken – anders dan opgenomen in de effectmonitor– zijn, die een rol spelen bij overplaatsing, is bij de drie participerende instellingen een dossieranalyse uitgevoerd. Per instelling zijn 20 dossiers geanalyseerd. Hierbij gaat het om dossiers van jongeren die door de instelling zelf zijn overgeplaatst naar een andere instelling(slocatie), van jongeren die door een andere JeugdzorgPlusinstelling zijn overgeplaatst naar de instelling waar de dossieranalyse plaatsvond en tot slot van jongeren die nog nooit zijn overgeplaatst en waarbij de plaatsing in de JeugdzorgPlus succesvol is verlopen. Aan de instellingen is gevraagd om zelf een selectie te maken van dossiers uit 2012, 2013 en 2014, waarbij rekening gehouden moest worden met een gelijke verdeling over de drie verschillende categorieën. In Tabel 2.2 wordt de verdeling weergegeven.

Tabel 2.2 Categorieën dossieranalyse per instelling

Instelling	Overgeplaatst naar andere instelling	Overgeplaatst van andere instelling naar betrokken instelling	Enmalige plaatsing
Instelling 1	7	5	8
Instelling 2	9	4*	7
Instelling 3	7	7	6
Totaal	23	16	21

*Waarvan één jongere vervolgens weer is overgeplaatst

In de dossiers is gekeken naar de volgende doelgroepkenmerken:

- Reden van overplaatsing.
- Heeft de jongere zelf invloed gehad op de overplaatsing?
- Is de jongere geplaatst in eigen regio? (Uit welke regio kwam de jongere en naar welke regio is jongere gegaan.)
- Uit welke soort groep kwam de jongere (gemengd/groot-klein/gesloten-meer open etc.) wanneer hij vanuit andere instelling is overgeplaatst naar één van de drie instellingen?
- Naar welke soort groep gaat de jongere toe wanneer hij uit één van de drie instellingen naar andere instelling wordt overgeplaatst?
- Welke behandeling heeft de jongere gekregen of krijgt de jongere binnen het JeugdzorgPlus-plaatsing?
- Krijgt de jongere medicatie gericht op diagnose?
- Is er sprake van problematiek bij broertjes en /of zusjes?

- Is er sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag?
- Is er sprake van delinquent gedrag?
- Heeft de jongere een deviante vriendengroep?
- Is de jongere een asielzoeker?

De reden van overplaatsing is natuurlijk de meest nuttige bron van informatie om te achterhalen waarin de overgeplaatste jongeren verschillen van niet-overgeplaatste jongeren. Overplaatsingen van de ene regio naar een andere regio zijn eveneens interessant, omdat jongeren bij voorkeur in een JeugdzorgPlusinstelling in de eigen regio geplaatst worden (Jeugdzorg Nederland, 2008). Wanneer dit niet mogelijk is (bijv. t.g.v. wachtlijsten, crisisplaatsing of specifieke problematiek) kan op een later tijdstip tijdens de JeugdzorgPlusplaatsing toch gekozen worden de jongere over te plaatsen naar zijn eigen regio, omdat daar familie en netwerk gemakkelijker betrokken kunnen worden. Ook overplaatsingen vanuit de eigen regio naar een andere regio kunnen voorkomen, wanneer bijvoorbeeld behandeling niet (goed) aansluit bij de specifieke problematiek van de jongere. Ditzelfde geldt voor overplaatsingen naar een andere groep (binnen de instelling). Jongeren kunnen bijvoorbeeld eerst in een observatiegroep of crisisafdeling verblijven, alvorens te worden overgeplaatst naar een andere groep of afdeling. Behandeling voor aanvang en na beëindiging van het traject is wel opgenomen in de effectmonitor, maar behandeling tijdens de plaatsing cq. het traject niet. Behandeling tijdens het de plaatsing kan echter wel bijdragen aan de beslissing om tot overplaatsing over te gaan, wanneer het aanbod van interventies bijvoorbeeld niet aansluit op de specifieke problematiek van de jongeren. Medicatie, problematiek van naaste familieleden, delinquent gedrag en een deviante vriendengroep zijn variabelen die in de toekomst mogelijk in de effectmonitor opgenomen zullen worden, maar nu nog onvoldoende geoperationaliseerd zijn (Vermaes e.a., 2012). Het zijn tevens variabelen die de problematiek van de jongeren kunnen beïnvloeden en daarmee een rol kunnen spelen bij een beslissing om tot overplaatsing over te gaan. In geval van bijvoorbeeld een deviante vriendengroep of ernstige problematiek bij naasten kan bijvoorbeeld besloten worden om een jongere(tijdelijk) op meer (fysieke) afstand van familie of vrienden te plaatsen. Problematiek van ouder(s) is niet verder onderzocht, omdat deze informatie ook in de effectmonitor is opgenomen bij de beschrijving van problematiek volgens de CAP-J indeling. Tot slot is het wel of niet asielzoeker zijn meegenomen als doelgroepkenmerk om geanalyseerd te worden. Eén van de specifieke vragen van het Ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland was of asielzoekers in de JeugdzorgPlus mogelijk vaker overgeplaatst worden dan niet-asielzoekers (Zie Hoofdstuk 1, Par. 1.4). In de effectmonitor wordt alleen weergegeven of een jongere met een niet-autochtone achtergrond een westerse of niet-westerse allochtoon is. De informatie of een jongere asielzoeker is of niet, is alleen gedocumenteerd in de dossiers.

Om bovengenoemde doelgroepkenmerken uit de dossiers te achterhalen, zijn in eerste instantie de kerndocumenten uit de dossiers geanalyseerd. Een kerndocument is bijvoorbeeld het behandelplan, de evaluatie van de hulpverlening, een samenvatting van het dossier, het rapport van de Raad voor de Kinderbescherming en/of de uitkomsten van een psychologisch of psychiatrisch onderzoek. Welke kerndocumenten geanalyseerd zijn, is afhankelijk van de documenten die beschikbaar waren in het dossier. Wanneer uit de kerndocumenten niet voldoende informatie naar voren kwam, is de rest van het dossier globaal bekeken om te zien of er meer informatie over de genoemde kenmerken/variabelen beschikbaar is.

2.4.1 Analyses

De gegevens uit de dossiers zijn zowel kwalitatief als kwantitatief verwerkt. Voor de kwantitatieve analyse is gebruik gemaakt van beschrijvende statistiek. In frequentietabellen wordt onder meer weergegeven op welke kenmerken en in welke mate overgeplaatste- en niet overgeplaatste jongeren van elkaar verschillen.

3 Resultaten

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten gepresenteerd. Omdat er voorafgaand aan het onderzoek geen duidelijke hypothesen gevormd konden worden over mogelijke redenen waarom een jongere wel of niet een grotere kans maakt om overgeplaatst te worden, is gestart met verschillende exploratieve analyses. Allereerst is – middels frequentieanalyses, χ^2 -toetsen en F-toetsen – gekeken naar verschillen in kenmerken van jongeren waarvan de (eerste) JeugdzorgPlus-plaatsing succesvol verlopen is en van jongeren die één of meerdere keren binnen een JeugdzorgPlus-plaatsing zijn overgeplaatst. Vervolgens is aan de hand van correlatieanalyses de samenhang tussen overplaatsing en verschillende variabelen meer specifiek in kaart gebracht. Op basis hiervan is met behulp van logistische regressieanalyses gekeken of er specifieke (combinaties van) variabelen zijn die kunnen voorspellen of een jongere wel of niet overgeplaatst wordt. De effectmonitor bevat alleen informatie over een aantal aspecten van het functioneren van de jongeren. Ook instellingskenmerken kunnen overplaatsing beïnvloeden. Daarom is bij de drie participerende instellingen onderzocht of er instellingskenmerken zijn die samenhangen met het al dan niet overgeplaatst worden. Tot slot is middels dossieranalyses onderzocht of er nog individuele jongerenkenmerken zijn, die niet in de effectmonitor opgenomen zijn, maar wel een relatie zouden kunnen hebben met het overplaatsen van jongeren.

3.2 Verschillende doelgroepkenmerken

3.2.1 Aantallen overplaatsingen

In de periode van 3-6-2012 tot en met 25-08-2014 zijn 327 jongeren (18,6%) – van de 1761 in het bronbestand opgenomen jongeren – één of meerder malen overgeplaatst binnen een JeugdzorgPlus-plaatsing. Zoals Tabel 3.1 laat zien hebben de meeste overplaatsingen plaatsgevonden in het eerste en meestal enige JeugdzorgPlus-traject van de jongeren. Een klein aantal jongeren heeft meerdere JeugdzorgPlus-trajecten doorlopen. Ook binnen deze hernieuwde trajecten zijn een aantal overplaatsingen.

Onderstaande tabel laat zien dat in een tweede traject nog een aanzienlijk aantal jongeren overgeplaatst worden en dat in een derde of vierde traject overplaatsingen nauwelijks meer voorkomen. De meeste jongeren die worden overgeplaatst worden binnen hun eerste traject overgeplaatst. Bij de meeste overgeplaatste jongeren gaat

het om één overplaatsing. Soms wordt een jongere binnen een traject een tweede keer overgeplaatst en een heel enkele keer wordt een jongere binnen een eerste traject nog vaker overgeplaatst.

Tabel 3.1 Aantal overplaatsingen binnen een JeugzorgPlus-traject (n=1761)

Aantal overplaatsingen	Traject 1	Traject 2	Traject 3	Traject 4
1	225	51	9	2
2	29	3	-	-
3	5	-	-	-
4	2	-	-	-
5	1	-	-	-

Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de factoren die samenhangen met overplaatsingen, is in het huidige onderzoek alleen gekeken naar de eerste overplaatsing van een jongere binnen het eerste traject. Bij jongeren die meerdere malen binnen een traject zijn overgeplaatst of in meerdere trajecten zijn overgeplaatst spelen mogelijk ook andere factoren een rol (zie ook Par. 2.2.1).

Eén van de vragen die het ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland graag beantwoord zouden willen hebben, is de vraag of jongeren die overgeplaatst worden ook vaker al meerdere JeugdzorgPlus-trajecten achter de rug hebben ofwel zogenaamde 'draaideur'-jongeren zijn. Om deze vraag te beantwoorden, is het aantal jongeren dat meerdere JeugdzorgPlus-trajecten zonder overplaatsingen heeft gevolgd vergeleken met het aantal jongeren dat meerdere JeugdzorgPlus-trajecten met één of meerdere overplaatsingen heeft gevolgd. In onderstaande tabel worden de percentages weergegeven. In de tabel worden het aantal gevolgde trajecten, het aantal trajecten zonder overplaatsing en het aantal trajecten met overplaatsing weergegeven. Een gevolgd traject is een traject waarin jongere in de JeugdzorgPlus komt en dit traject afsluit en vertrekt. Een traject zonder overplaatsing is een traject waarin de jongere naar één voorziening gaat en hier ook de JeugdzorgPlus afsluit. Allereerst valt op dat de meeste jongeren die meerdere trajecten hebben gevolgd geen overplaatsing(en) hebben gehad binnen een traject (164 jongeren t.o.v. 89 jongeren). Daarnaast laat de tabel zien dat de verhouding tussen jongeren die meerdere trajecten zonder overplaatsingen hebben ongeveer gelijk is aan jongeren die meerdere trajecten met overplaatsingen hebben. Er is dus geen aanleiding te veronderstellen dat jongeren die overgeplaatst zijn of worden vaker in een Jeugdzorgplus-traject terugkomen. Er lijkt dus geen sprake te zijn van meer 'draaideur'-jongeren onder de overgeplaatste jongeren.

Tabel 3.2 Aantal overplaatsingen binnen een JeugdzorgPlus-traject

Aantal gevolgde trajecten	Trajecten zonder overplaatsing (%) (n=164)	Trajecten met overplaatsing(en)(%) (n=89)
2	88,4	79,8
3	10,4	15,7
4	1,2	4,5
Totaal	100	100

3.2.2 Leeftijd en geslacht

Van de 1119 geanalyseerde jongeren die in de periode van 3-6-2012 tot en met 25-08-2014 een eenmalige JeugdzorgPlus-plaatsing hebben afgesloten zijn 660 jongens (59,0%) en 459 meisjes (41,0%). De gemiddelde leeftijd van de jongens was 15,5 jaar ($SD = 1,80$ jaar) en van de meisjes 15,6 jaar ($SD = 1,50$ jaar). Van de 225 jongeren die in diezelfde periode binnen een (eerste) JeugdzorgPlus-traject zijn overgeplaatst, zijn 135 jongens (60,0%) en 90 meisjes (40,0%). Voor deze groep was de gemiddelde leeftijd van de jongens 15,4 jaar ($SD = 1,60$ jaar) en van de meisjes 15,2 jaar ($SD = 1,66$ jaar). De gemiddelde leeftijd van overgeplaatste jongeren is iets lager dan van jongeren met een eenmalige plaatsing (15,5 vs. 15,3 jaar). Dit effect is marginaal significant ($F(3,1340)=3,43$, $p= 0,064$). Er is geen (interactie-)effect van of met geslacht.

3.2.3 Cognitieve ontwikkeling en opleidingsniveau

Van 528 van de 1344 geanalyseerde jongeren (zie Par. 2.2.1) is in de genoemde periode ook de IQ score opgenomen in de effectmonitor. De jongeren met een eenmalige JeugdzorgPlus-plaatsing ($n=441$) hebben een gemiddeld IQ van 85,8. De jongeren die zijn overgeplaatst ($n=87$) hebben een gemiddelde IQ-score van 81,2. Dit verschil is significant: $F(3,524)=4,88$, $p= 0,03$). Er is geen verschil tussen jongens en meisjes ($p>0,6$).

De gemiddelde IQ scores zijn relatief laag. Dit komt waarschijnlijk omdat een IQ-test meestal afgenomen wordt, wanneer twijfel bestaat over het cognitieve ontwikkelingsniveau van de jongere. Dit verklaart eveneens waarom slechts van ongeveer de helft van de jongeren een IQ-score bekend is. Omdat het IQ relatief laag is, is ook gekeken hoeveel jongeren er met een lichtverstandelijke beperking (LVB) in beide groepen zijn. Een IQ-score lager dan 85 (http://www.nji.nl/nl/LVB_Kenmerken_en_oorzaken.pdf) wordt gezien als een indicatie voor een licht verstandelijke beperking. Van de overgeplaatste jongeren, waarvan een IQ score bekend is, heeft 59,8% een IQ score lager dan 85. In de groep jongeren die niet zijn overgeplaatst heeft 48,1% van de jongeren een IQ score lager dan 85. Er zijn dus meer overgeplaatste jongeren met een licht verstandelijke beperking ($\chi^2(1)=3.977$, $p=0,0046$). Hiermee wordt één van de vragen van het Ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland beantwoord (zie Hoofdstuk 2, Par. 2.2).

In de effectmonitor is ook opgenomen of er bij de jongere sprake is van een disharmonisch profiel. Een disharmonisch profiel betekent dat het verbale IQ en het performale IQ sterk uiteenlopen. Het aandeel jongeren met een disharmonisch profiel met een eenmalige plaatsing (11,6%) verschilt niet van het aandeel jongeren met een disharmonisch profiel dat is overgeplaatst (15,1%).

In Tabel 3.3 wordt weergegeven wat het opleidingsniveau is van de verschillende groepen jongeren voor aanvang van het eerste JeugdzorgPlus-traject. De tabel laat zien dat de grootste groep jongeren naar het Speciaal Voortgezet Onderwijs of naar het VMBO ging. Overgeplaatste jongeren volgen significant vaker Speciaal Voortgezet Onderwijs.² Dit komt overeen met het beeld dat overgeplaatste jongeren gemiddeld een iets lagere IQ-score hebben. Tot slot laat de tabel zien dat voor bijna 20% van de in de effectmonitor opgenomen jongeren de het opleidingsniveau onbekend is.

Tabel 3.3 Opleidingsniveau voor aanvang

Opleidingsniveau	Enmalige plaatsing (%) n= 1119	Overplaatsing (%) n=225
(Speciaal) basisonderwijs	5,5	6,2
Speciaal voortgezet onderwijs	22,6	29,8*
Praktijkonderwijs	6,3	9,3
VMBO (incl. leerwegondersteunend onderwijs)	35,9	32,0
MBO	7,0	4,0
HAVO/VWO	3,6	0,9
Onbekend	19,1	17,8
Totaal	100	100

* $p < 0,05$

3.2.4 Etnische afkomst

In Tabel 3.4 wordt de etnische afkomst van de twee groepen jongeren weergegeven. De meest opvallende bevinding is dat overgeplaatste jongeren (significant) vaker een niet-westerse afkomst hebben.

Tabel 3.4 Etnische afkomst

Etnische afkomst	Enmalige plaatsing (%) n= 1119	Overplaatsing (%) n=225
Allochtoon - niet westers	19,4	30,7*
Allochtoon - westers	9,5	10,7
Autochtoon	51,0	44,4
Onbekend	20,1	14,2
Totaal	100	100

* $p < 0,05$

² Het speciaal voortgezet onderwijs is in de effectmonitor niet verder gespecificeerd. Alhoewel in het speciaal voortgezet onderwijs alle leerniveaus gevolgd kunnen worden, volgt het merendeel van de leerlingen een lager leerniveau (Roos en Bloem, 2014; <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/gezondheid-welzijn/publicaties/publicaties/artikelen/archief/2014/2014-4162-wm.htm>).

3.2.5 Problematiek bij aanvang

In de effectmonitor zijn diverse vragenlijsten opgenomen die gezamenlijk een goed beeld vormen van de problematiek bij aanvang van het JeugdzorgPlus-traject. Achtereenvolgens worden de uitkomsten op de CBCL, de OBVL, de STEP (zie voor een uitleg over de verschillende instrumenten Par. 2.2.1).

Tabel 3.5 laat de uitkomsten op de CBCL en de OBVL zien. Wat opvalt is dat scores van overgeplaatste jongeren lager zijn dan scores van jongeren die een eenmalige plaatsing achter zich hebben. Voor alle instrumenten is dit effect significant (CBCL-internaliserend: $F(3,763)=4,06$, $p=0,04$; CBCL-externaliserend: $F(3,763)=7,21$, $p=0,007$; CBCL-totaal: $F(3,763)=6,49$, $p=0,01$); OBVL-totaal: $F(3,486)=4,30$, $p=0,04$.) Overgeplaatste jongeren laten dus minder probleemgedrag zien en ouders van overgeplaatste jongeren rapporteren een minder hoge opvoedingsbelasting.

De analyses laten ook zien dat meisjes in beide groepen meer internaliserend probleemgedrag laten zien dan jongens ($F(1,763)=7,45$, $p=0,007$). In beide groepen is dit verschil tussen jongens en meisjes even groot. De scores op het externaliserend probleemgedrag, het totale probleemgedrag en de opvoedingsbelasting laten deze samenhang niet zien.

Tabel 3.5 Problematiek en opvoedingsbelasting bij aanvang, gemeten met de CBCL en OBVL

Instrument	Eenmalige plaatsing	Overplaatsing
CBCL - internaliserend	62,9 (SD=9,9) n=644	60,6 (SD=10,1) n=123
CBCL - externaliserend	69,5 (SD=10,3) n=644	66,7 (SD=9,8) n=123
CBCL - totaal	67,2 (SD=9,4) n=644	64,8 (SD=9,4) n=123
OBVL - totaal	67,8 (SD=13,7) n=419	64,1 (SD=13,5) n=71

Aan de hand van de STEP is de ernst van de problematiek in kaart gebracht. In Tabel 3.6 worden respectievelijk de scores op de schalen Functioneren Jeugdige, Kwaliteit Omgeving, Zwaarte Zorg en Urgentie Zorg weergegeven. De tabel laat geen significante verschillen tussen de twee groepen zien.

Tabel 3.6 Ernst van de problematiek gemeten met de STEP

Instrument	Eenmalige plaatsing	Overplaatsing
	n=756	n=113
Functioneren Jeugdige	23,9 (SD=3,4)	23,4 (SD=3,8)
Kwaliteit Omgeving	18,2 (SD=3,7)	18,3 (SD=3,5)
Zwaarte Zorg	19,0 (SD=1,8)	19,0 (SD=2,2)
Urgentie Zorg	4,7 (SD=0,6)	4,7 (SD=0,6)

Binnen de JeugdzorgPlus wordt de problematiek van jongeren ook in kaart gebracht aan de hand van de CAP-J indeling. In de effectmonitor wordt op categorieniveau aangegeven welke problematiek aanwezig is. Voor het huidig onderzoek is voor een

aantal CAP-J categorieën gekeken of zij verschilden bij de twee groepen jongeren. Eerdere analyses hebben laten zien dat onder andere IQ, internaliserend en externaliserend probleemgedrag en opvoedingsbelasting samen lijken te hangen met het overplaatsen van jongeren binnen een JeugdzorgPlus-traject. De CAP-J categorieën die geanalyseerd zijn, hangen inhoudelijk samen met deze variabelen en kunnen daarom mogelijk aanvullende inzicht bieden in de factoren die samenhangen met overplaatsing. De volgende CAP-J categorieën zijn onderzocht: 'Gebruik van middelen' (A400), 'Problemen in de cognitieve ontwikkeling' (C100), 'Problemen met vaardigheden' (C200), 'Ontoereikende kwaliteit van de opvoeding' (D100), 'Instabiele opvoedingssituatie' (D400), 'Problemen van de ouder' (D500), 'Problemen van een ander gezinslid' (D600) en 'Problemen van jongere met relaties, vrienden, sociaal netwerk en vrije tijd' (E200). CAP-J categorieën die niet geanalyseerd zijn, komen of overeen met het probleemgedrag zoals gemeten met de CBCL en de OBVL of er is – op basis van huidige kennis – geen aanleiding om te veronderstellen dat zij verband houden met het wel of niet overgeplaatst worden binnen een JeugdzorgPlus-traject. Het gaat bijvoorbeeld om de categorieën die inzicht geven in lichamelijke problematiek. Chikwadraattoetsen laten zien dat bij de overgeplaatste jongeren minder vaak middelenmisbruik ($\chi^2(1) = 4,79, p=0,016$) en een betere kwaliteit van opvoeding ($\chi^2(1) = 6,17, p=0,008$) gerapporteerd wordt. Daarnaast worden bij overgeplaatste jongeren ook iets minder problemen met vaardigheden' (C200) ($\chi^2(1) = 2,49, p=0,067$), een meer stabiele opvoedsituatie (D400) ($\chi^2(1) = 2,20, p=0,078$) en minder problemen met relaties, vrienden, sociaal netwerk en vrije tijd' ($\chi^2(1) = 2,66, p=0,059$) gerapporteerd. Deze effecten zijn echter net niet significant.

3.2.6 Leefsituatie voor aanvang JeugdzorgPlus-traject

Tabel 3.7 laat de leefsituatie van de jongeren voor aanvang van het (eerste) JeugdzorgPlus-traject zien. Opvallend is dat voor bijna de helft van de overgeplaatste jongeren niet in de effectmonitor is opgenomen wat hun leefsituatie voor aanvang van hun traject is. Daarnaast valt op dat de leefsituatie voor aanvang van hun JeugdzorgPlus-traject voor bijna een derde van alle jongeren een residentiële instelling betrof. Ten slotte valt op dat (significant) minder overgeplaatste jongeren uit een één-oudergezin komen of een zwervend bestaan leiden. Deze bevindingen moeten wel met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden, omdat van relatief veel overgeplaatste jongeren de leefsituatie voor aanvang van hun JeugdzorgPlus-traject niet bekend was.

Tabel 3.7 Leefsituatie voor aanvang

Leefsituatie	Enmalige plaatsing (%) n=1119	Overplaatsing (%) n=225
In één-oudergezin	26,1	8,9*
In meeroudergezin	14,7	9,8
Pleeggezin	1,9	1,3
Residentieel	30,7	28,9
Zelfstandig	0,1	-
Zwervend	2,9	0,4*
Anders	6,5	2,7
Onbekend	17,1	48,0
Totaal	100	100

* $p < 0,05$

3.2.7 Perspectief en opbrengsten van behandeling en behandelmotivatie

In de effectmonitor zijn ook gegevens opgenomen over de verwachte leefsituatie van de jongere na beëindiging van het (eerste) JeugdzorgPlus-traject, over het verloop en opbrengsten van het traject, de tevredenheid van de jongere over het traject en de behandelmotivatie van de jongere.

Uit Tabel 3.8 blijkt dat voor meer dan de helft van de jongeren dat op T1 het perspectief na het JeugdzorgPlus-traject onbekend (of niet ingevuld) is. Voor de overige jongeren zien we dat de meeste jongeren terug naar huis of naar een vervolgvoorziening gaan. Er zijn geen verschillen tussen de beide groepen.

Tabel 3.8 Perspectief na traject

Perspectief	Enmalige plaatsing (%) n=1119	Overplaatsing (%) n=225
Terug naar huis	16,5	12,9
Pleeggezin, gezinshuis	0,7	1,3
Vervolgvoorziening	17,8	20,0
Zelfstandigheid	5,8	4,0
Onbekend	59,2	61,8
Totaal	100	100

Ook zijn er aan de hand van de TrajectTevredenheidTest op T1 geen verschillen tussen de beide groepen gevonden voor wat betreft de het verloop en opbrengsten van het traject en de tevredenheid van de jongere over het traject (p 's $> 0,6$). Zie Tabel 3.9 voor de bevindingen op de TrajectTevredenheidTest.

Tabel 3.9 Scores TrajectTevredenheidsTest

TrajectTevredenheidsTest	Enmalige plaatsing n=1119	Overplaatsing n=225
Verloop en opbrengsten	$M=3,0$, $SD=0,7$ (n=431)	$M=3,0$, $SD=0,7$ (n=80)
Tevredenheid	$M=6,7$, $SD=1,9$ (n=431)	$M=6,6$, $SD=2,0$ (n=80)

Tenslotte is ook de behandelmotivatie middels de VBM op T1 geanalyseerd. Ook hier worden geen verschillen gevonden tussen jongeren met een eenmalige

plaatsing ($n=604$, $M=25,8$, $SD=5,1$) en jongeren die binnen een traject zijn doorgeplaatst ($n=114$, $M=25,8$, $SD=5,4$, $p>0,9$).

3.2.8 Overplaatsingen binnen de verschillende instellingen

In de periode van 3-6-2012 tot en met 25-08-2014 zijn van de geanalyseerde 1344 jongeren (zie Par. 2.2.1) over de instellingen heen gemiddeld 17,4% van de in de JeugdzorgPlus-instellingen verblijvende jongeren overgeplaatst. In onderstaande tabel valt op dat er tussen de instellingen vrij grote verschillen in aantallen overplaatsingen zijn. Drie instellingen plaatsen meer dan gemiddeld jongeren over. Eveneens drie instellingen plaatsen gemiddeld minder jongeren over.

Tabel 3.10 Verschillen in eenmalige plaatsingen en overplaatsingen tussen de 14 JeugdzorgPlusinstellingen (geanonimiseerd)

Instelling	Eenmalige plaatsing (%) $n=1119$	Overplaatsing (%) $n=225$
1 Instelling 3**	93,7	6,3*
2	91,1	8,9*
3	89,4	10,6
4	88,2	11,8
5 Instelling 2**	84,2	15,8
6	84,1	15,9
7	83,1	16,9
8	80,0	20,0
9 Instelling 1**	73,2	26,8*
10	68,9	31,1*
11	64,1	35,9*
12	90,4	9,6*
13	83,6	16,4
14	82,2	17,8

* $p < 0,05$

** In het onderzoek participerende instellingen

'Interne overplaatsingen'

Sommige instellingen hebben meerdere locaties waar een JeugdzorgPlus-traject gevolgd kan worden. Deze instellingen hebben dus de mogelijkheid om binnen de instelling zelf over te plaatsen. Volgens de definitie wordt dit niet als een overplaatsing gerekend (zie Par. 2.2.1). Dergelijke 'interne overplaatsingen' blijken in de praktijk slechts bij drie instellingen voor te komen. Bij de ene instelling gaat het slechts om één 'interne overplaatsing', en bij de andere twee instellingen gaat het om respectievelijk 16 'interne overplaatsingen' en acht 'interne overplaatsingen'. (Van de 16 jongeren uit genoemde instelling, zijn er vier die drie keer intern zijn overgeplaatst en één jongere die vijf keer is overgeplaatst. Deze vijf jongeren zijn sowieso niet in de analyses opgenomen, omdat zij meer dan één keer zijn overgeplaatst in hun eerste traject.)

3.3 Intermezzo: samenhang tussen verschillende verklarende factoren

De analyses uit de vorige paragrafen laten zien dat er een aantal factoren of variabelen onderscheiden kunnen worden, die samen lijken te hangen met het wel of niet doorgeplaatst worden binnen een JeugdzorgPlus-traject. Het gaat om de variabelen IQ, opleidingsniveau bij aanvang van het traject, etniciteit, internaliserend en externaliserend probleemgedrag (CBCL), opvoedingsbelasting (OBVL), kwaliteit van opvoeding (CAP-J) en middelengebruik (CAP-J).

De jongeren die zijn overgeplaatst kenmerken zich door een lager IQ, een lager opleidingsniveau, een niet-autochtone afkomst, minder internaliserend en externaliserend probleemgedrag, minder opvoedingsbelasting bij de ouder(s), een betere kwaliteit van opvoeding en minder middelenmisbruik.

De verschillende analyses laten ook zien dat er sprake is van interacties tussen de verschillende variabelen. Het gaat hier voornamelijk om 3-weg en 4-weg interacties. Om de leesbaarheid van het rapport te vergroten, zijn deze interactie-effecten niet genoemd in de eerder besproken analyses. De relaties tussen de verschillende variabelen worden weergegeven in de onderstaande correlatiematrix (Tabel 3.11). Deze – met elkaar samenhangende – variabelen zijn de basis voor de regressie-analyse, die in de volgende paragraaf besproken wordt.

De correlatiematrix laat allereerst een aantal (meer) voor de hand liggende correlaties zien. Zo lijken de positieve correlaties tussen IQ en opleidingsniveau en tussen opvoedingsbelasting (OBVL) en ontoereikende kwaliteit van opvoeding (CAP-J) evident. We zien vervolgens dat zowel internaliserend als externaliserend probleemgedrag (CBCL) samengaat met meer opvoedingsbelasting (OBVL). De schalen internaliserend en externaliserend probleemgedrag correleren ook met elkaar. Daarnaast hangen meer externaliserend probleemgedrag en een mindere kwaliteit van opvoeding samen met meer middelenmisbruik. Meer opmerkelijk is dat een hoger opleidingsniveau en een autochtone achtergrond ook samenhangen met meer middelengebruik. De matrix toont eveneens een positieve correlatie tussen IQ en etniciteit en probleemgedrag en etniciteit: autochtone jongeren hebben een hoger IQ en meer probleemgedrag dan westerse en niet-westerse allochtone jongeren. Bij jongeren met een hoger IQ is de opvoedingsbelasting ook hoger. Ten slotte laat de matrix zien dat een hoger IQ samenhangt met minder internaliserend probleemgedrag.

Tabel 3.11 Correlaties tussen mogelijk verklarende variabelen

	IQ	Opleidingsniveau	Etniciteit	CBCL-int.ernaliserend	CBCL-externaliserend	OBVL	Middelengebruik (CAP-J)	Ontoereikende kwaliteit opvoeding (CAP-J)
Enmalige plaatsing vs. overplaatsing	-0,103*	-,098**	-0,104**	-0,077*	-0,101**	-0,094*	-0,060*	-0,068*
IQ	-	0,239**	0,130**	-0,115*	-0,003	0,152*	0,083	0,049
Opleidingsniveau		-	0,008	0,002	-0,068	0,048	0,118**	0,009
Etniciteit			-	0,173**	0,078*	0,096	0,095**	-0,001
CBCL-int				-	0,472**	0,175**	0,014	0,008
CBCL-ext					-	0,244**	0,105**	0,000
OBVL						-	0,013	0,115*
Middelengebruik (CAP-J)							-	0,353**
Ontoereikende kwaliteit opvoeding (CAP-J)								-

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

3.4 Logistische regressie-analyses

De verschillende univariate en Chi-kwadraat analyses tonen aan dat het wel of niet overgeplaatst worden samenhangt met de variabelen IQ, opleidingsniveau bij aanvang van het traject, etniciteit, internaliserend en externaliserend probleemgedrag (CBCL), opvoedingsbelasting (OBVL), kwaliteit van opvoeding (CAP-J) en middelengebruik (CAP-J). Correlationele analyses laten vervolgens zien dat verschillende van deze variabelen met elkaar samenhangen. Om te onderzoeken welke van deze variabelen het sterkst samenhangen met het wel of niet overgeplaatst worden - en daarmee de beste voorspeller voor overplaatsing zijn – zijn logistische regressie-analyses uitgevoerd. Hiervoor zijn allereerst de continue variabelen gehercodeerd tot dichotome of nominale variabelen. Scores op de CBCL en OBVL zijn gehercodeerd naar scores die binnen of buiten het klinisch gebied vallen en IQ-scores zijn gedefinieerd als scores die boven of onder het steekproefgemiddelde vallen. De overige variabelen waren al van nominaal of interval niveau.

Vervolgens is met al deze variabelen (en de mogelijke interacties tussen de variabelen) een regressie-analyse uitgevoerd. Het regressiemodel dat het best voorspelt welke jongere overgeplaatst wordt tijdens het (eerste) traject bestaat uit de

variabelen opleidingsniveau en kwaliteit van opvoeding (Model 1; $\chi^2(1)=8,69$, $p=0,003$). Het regressiemodel dat vervolgens het best voorspelt, is het model met de variabelen etniciteit en kwaliteit van opvoeding (CAP-J) (Model 2; $\chi^2(1)=6,96$, $p=0,008$). Ook het model met de variabelen opleidingsniveau, etniciteit en kwaliteit van opvoeding (CAP-J) (Model 3; $\chi^2(2)=$, $p=0,016$) is een goede voorspeller. Er zijn geen significante interacties tussen opleidingsniveau, kwaliteit van opvoeding en etniciteit. In Tabel 3.12 worden de drie regressiemodellen weergegeven. Op basis van deze gegevens kan geconcludeerd worden dat een jongere vaker overgeplaatst wordt wanneer hij of zij van niet-westerse afkomst is, voorafgaand aan het traject het voortgezet speciaal onderwijs of het praktijkonderwijs volgde en er thuis sprake is van een relatief goede opvoedingskwaliteiten van de ouder(s). Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de Nagelkerke R^2 in alle drie modellen laag is. Dit betekent dat opleidingsniveau, etniciteit en kwaliteit van opvoeding (CAP-J) wel de beste voorspellers zijn, maar dat het geen hele sterke voorspellers zijn.

Tabel 3.12 Logistische regressiemodellen met etniciteit, kwaliteit van opvoeding en opleidingsniveau als voorspellers

	Model 1		Model 2		Model 3	
	B	SE	B	SE	B	SE
Constante	-2,758	0,729**	-1,545**	0,129	-2,716**	0,740
Etniciteit						
Autochtoon – niet-westers allochtoon	-	-	0,600*	0,176	-0,471*	0,178
Autochtoon – westers allochtoon	-	-	0,263	0,252	-0,471	0,178
Autochtoon****	-	-	-	-	-	-
Kwaliteit opvoeding	-0,481*	0,164	-0,423*	0,161	-0,471*	0,178
Opleidingsniveau						
Basisonderwijs – HAVO/VWO	1,506***	0,784	-	-	1,187	0,804
VSO – HAVO/VWO	1,668*	0,739	-	-	1,487*	0,746
Praktijkonderwijs – HAVO/VWO	1,797*	0,767	-	-	1,695*	0,788
VMBO – HAVO/VWO	1,280***	0,737	-	-	1,114	0,744
MBO – HAVO/VWO	0,814	0,807	-	-	0,240	0,847
HAVO/VWO****	-	-	-	-	-	-
Nagelkerke R^2	0-037		0,027		0,056	

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

*** $p < 0,10$

****referentiegroep

De overige variabelen die correleren met het wel of niet overgeplaatst worden (zie Tabel 3.11) dragen niet significant bij en vergroten dus de voorspelbaarheid van de verschillende modellen niet. Ook de variabelen internaliserend probleemgedrag, externaliserend probleemgedrag, opvoedingsbelasting en IQ dragen dus niet bij,

terwijl zij wel hoog correleren met overplaatsing. De reden hiervoor ligt waarschijnlijk in het feit dat we te maken hebben met continue variabelen die omgezet zijn in dichotome variabelen. Bij de helft van alle jongeren is sprake van internaliserend probleemgedrag in het klinisch gebied (51%) en bij ongeveer driekwart van alle jongeren is sprake van externaliserend probleemgedrag (71%) in het klinisch gebied. Bij ongeveer driekwart van de jongeren wordt ook opvoedingsbelasting (72%) in het klinisch gebied gerapporteerd. Daarnaast heeft ongeveer tweederde van de jongeren (65%) een IQ-score onder de 90. (Hierbij moet wel opgemerkt worden dat slechts van ongeveer éénderde van de jongeren (35%) het IQ opgenomen is in de effectmonitor.) Er is dus relatief weinig spreiding in variabelewaarden van de verschillende variabelen. Het omzetten van de continue variabelewaarden naar dichotome variabelewaarden heeft in dit geval waarschijnlijk geleid tot informatieverlies, omdat het onderscheidend vermogen tussen de variabelewaarden (te) klein is.

3.5 De drie participerende instellingen

3.5.1 Instellingskenmerken

Bij drie instellingen is aanvullend onderzoek gedaan om te kijken of andere factoren – anders dan opgenomen in de effectmonitor – een rol spelen bij het al dan niet overplaatsen van jongeren binnen een JeugdzorgPlus-traject. Het gaat dan voornamelijk om instellingskenmerken (zie ook Hoofdstuk 2, Par. 2.3). Bij de verschillende instellingen zijn interviews gehouden om mogelijk relevante instellingskenmerken te inventariseren.

Er lijkt slecht één duidelijk herkenbaar instellingskenmerk te kunnen worden onderscheiden dat samen lijkt te hangen met het al of niet overgeplaatst worden of beter gezegd met het als overplaatsing geregistreerd worden in de effectmonitor. Eén van de drie instellingen heeft binnen de JeugdzorgPlus zowel (strikt) gesloten als besloten afdelingen. Hierdoor heeft de instelling de mogelijkheid om jongeren gemakkelijker van een meer gesloten afdeling te kunnen verhuizen naar een meer open afdeling (of andersom), zonder dat dit in de effectmonitor als overplaatsing geregistreerd hoeft te worden. Dit kan verklaren dat juist deze instelling relatief weinig overplaatsingen (6,3%, zie ook Tabel 3.10) heeft. Bovendien heeft deze instelling, omdat zij een voormalig JJI is, veel vrijetijdsgelegenheden binnen de locatie, waardoor er voor jongeren veel (meer) vermaak is. Mogelijk speelt dit ook een rol bij het overplaatsen van jongeren.

3.5.2 Dossieranalyse

Reden van overplaatsing

In alle dossiers van overgeplaatste jongeren is gezocht naar de gerapporteerde reden van overplaatsing. In onderstaande tabel zijn de verschillende redenen te zien.

In onderstaande tabel is te zien dat de meest voorkomende reden voor overplaatsing is dat de jongere naar meer open of gesloten setting binnen de JeugdzorgPlus is geplaatst (28,2%). Dat er weinig vooruitgang was en er meer rendement verwacht werd van een plaatsing in een andere instelling of op een andere locatie, is vervolgens de meest voorkomende reden (17,9%). Bij één van de drie instellingen is 10,3% van de overgeplaatste jongeren in eerste instantie alleen voor observatie in deze instelling geplaatst, waarbij op voorhand al duidelijk was dat de jongere (indien mogelijk) na de observatieperiode dichterbij hun eigen woonplaats geplaatst zou worden. Daarnaast is bij alle participerende instellingen sowieso 5,1% van jongeren overgeplaatst naar een instelling dichterbij hun woonplaats. In totaal is dus 15,4% van de jongeren dichterbij hun eigen woonplaats overgeplaatst. Een klein deel van de jongeren (7,7%) is vanuit een crisisplaats overgeplaatst naar een andere instelling. Dit komt dus niet vaak voor en hiermee wordt ook de vraag van het Ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland (zie Hoofdstuk 1, Par. 1,4).

Tabel 3.13 Redenen van overplaatsing

Reden	Aantal n (%)
Meer gesloten of meer open plaatsing is gewenst.	n=11 (28,2)
Weinig vooruitgang, plaatsing of traject elders sluit beter aan.	n=7 (17,9)
Voor observatie geplaatst, vervolgens plaatsing dichterbij eigen woonplaats.	n=4 (10,3)
Overplaatsing na crisisplaatsing.	n=3 (7,7)
Op voorhand tijdelijk ergens geplaatst (wachtlIJst/overbrugging).	n=3 (7,7)
Overplaatsing dichterbij eigen woonplaats.	n=2 (5,1)
Overplaatsing vanwege gerichte agressie naar medewerkers.	n=2 (5,1)
Overplaatsing vanwege LVB-problematiek	n=1 (2,6)
Gedrag contra-indicatie daarom voor observatie naar andere instelling.	n=1 (2,6)
Overplaatsing omdat jongere weggelopen is.	n=1 (2,6)
Herindicatie vanwege leeftijd	n=1 (2,6)
Onbekend	n=3 (7,7)
Totaal	n=39 (100)

Opvallend is dat de meest genoemde redenen 'positief' van aard zijn, dat wil zeggen overplaatsingen, omdat de jongere vordert of verder komt in zijn JeugdzorgPlus-traject (bijv. naar een meer open setting, beter aansluitende of passende behandeling, dichterbij huis, plaatsing na crisisopname). Veel minder vaak worden meer 'negatieve' redenen genoemd, zoals overplaatsing vanwege onacceptabel gedrag (bijv. agressie of weglopen).

Bij zes jongeren (15,4%) is in de dossiers aangegeven dat zij graag zelf overgeplaatst wilden worden. Drie jongeren willen dit vanwege de reisafstand naar huis en twee jongeren voelen zich niet veilig/niet juist bejegend en willen daarom naar een andere instelling. Bij één jongere is de reden niet bekend. Bij de twee jongeren die zich niet veilig/niet juist bejegend voelen, geeft de instelling een andere reden op voor de overplaatsing. Bij één jongere wordt aangegeven dat hij naar een meer beschermende omgeving moet worden overgeplaatst, dus naar een meer gesloten instelling. Bij de andere jongere wordt aangegeven dat er weinig vooruitgang is en dat er elders zorg mogelijk is met meer rendement.

Behandeldoelen: de verschillen

Voor de dossieranalyse zouden de soorten behandelingen of interventies die de jongeren tijdens hun JeugdzorgPlus-plaatsing ontvangen, in kaart gebracht worden. Het is in de dossiers echter niet altijd duidelijk terug te vinden welke behandelingen zijn uitgevoerd. Daarnaast waren sommige behandelingen heel algemeen, zoals 'behandelgroep' of dat alle meisjes 'de meidentraining' kregen. Om meer zicht te krijgen op hetgeen waaraan gewerkt is, zijn daarom de behandeldoelen zo goed mogelijk in kaart gebracht. Opvallend is dat er bij 52% van de overgeplaatste jongeren geen doelen genoemd werden. Dit had vooral te maken met de korte verblijfsduur van de jongeren, bijvoorbeeld omdat zij alleen ter observatie in de betreffende instelling verbleven. Bij alle niet-overgeplaatste jongeren werden de behandeldoelen wel vermeld. Er zaten geen opvallende verschillen tussen de gestelde doelen van overgeplaatste jongeren en niet-overgeplaatste jongeren (waarbij wel behandeldoelen beschreven waren). Veel voorkomende behandeldoelen zijn in beide groepen: zich houden aan de regels, accepteert gezag, herstellen van de opvoedingsrelatie/hiërarchie, volgt een opleiding, eigen aandeel in situaties herkennen, adequaat reguleren van spanningen en emoties, boosheid en agressie op een adequate manier kunnen uiten, oefenen met vrijheden etc.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag, delinquentie, deviante vriendengroep, medicatie en problematiek van broer(s) of zus(sen)

Wanneer gekeken wordt naar seksueel grensoverschrijdend gedrag, delinquent gedrag, deviante vriendengroep, gebruik van medicatie en problematiek van broer(s) en/of zussen, blijkt dat er vooral verschil is tussen de overgeplaatste en niet-

overgeplaatste jongeren voor wat betreft delinquent gedrag en deviante vriendengroep.

Tabel 3.14 Verschillen in delinquent gedrag en deviante vriendengroep tussen overgeplaatste en niet-overgeplaatste jongeren

	Overgeplaatst (%)	Niet overgeplaatst (%)
Delinquent gedrag	51,2	15,7
Deviante vriendengroep	51,3	20,9
Vermoeden van deviante vriendengroep	13,0	-

Opvallend is dat bij ongeveer de helft van de overgeplaatste jongeren gerapporteerd over delinquent gedrag en een deviante vriendengroep en bij nog eens 13,0% van de overgeplaatste jongeren zijn er vermoedens van een deviante vriendengroep. Bij de niet overgeplaatste jongeren wordt delinquent gedrag en/of een deviante vriendengroep aanzienlijk minder vaak gerapporteerd.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt wel beschreven, maar komt veel minder vaak voor en er zijn nauwelijks verschillen tussen overgeplaatste en niet-overgeplaatste jongeren. Problematiek van broer(s) en/of zus(sen) wordt in bijna geen enkel dossier beschreven.

Overplaatsing binnen eigen regio

Alle jongeren zijn op het moment van de analyse in hun eigen regio geplaatst, twee jongeren (5,1%) komen van een instelling buiten hun eigen regio en twee jongeren (5,1%) gaan naar een instelling buiten hun eigen regio. Er is dus geen verschil tussen overgeplaatste jongeren en niet-overgeplaatste jongeren. Een belangrijke reden voor overplaatsing is overplaatsing dichterbij eigen woonplaats. De overplaatsing vindt dan dus vaak binnen de eigen regio plaats, maar kan wel veel dichterbij de woonplaats zijn omdat regio's heel groot zijn.

Jonge asielzoekers

Eén van de vragen van het Ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland was of asielzoekersjongeren in de JeugdzorgPlus vaker overgeplaatst worden dan niet-asielzoekersjongeren. Geen van de aangeleverde dossiers betrof een dossier van een asielzoekersjongere. Daarom is bij de betrokken sleutelfiguren van de drie instellingen nagevraagd of er volgens hen meer asielszoekersjongeren doorgeplaatst worden. Volgens de sleutelfiguren zijn er heel weinig asielzoekersjongeren binnen hun eigen organisatie (in de JeugdzorgPlus-afdelingen) en is het feit of de jongere asielzoeker is geen reden voor overplaatsing.

4 Conclusie en Aanbevelingen

4.1 Inleiding

Binnen de JeugdzorgPlus wordt er zo veel mogelijk naar gestreefd om jongeren in hun eigen woonomgeving te plaatsen. Zo kan zoveel mogelijk tijdens en na het JeugdzorgPlus-traject met het en met lokale zorgaanbieders gezamenlijk aan problemen gewerkt worden. Bij voorkeur wordt de JeugdzorgPlus-plaatsing binnen het traject binnen één instelling gevolgd. Dit lukt echter niet altijd. Instellingen hebben niet altijd voldoende capaciteit om een jongere (direct) te kunnen plaatsen. Tijdens een JeugdzorgPlus-traject kan ook blijken dat een instellingen niet in voldoende mate de gewenste zorg kan bieden, of niet de juiste expertise in huis heeft om bepaalde problematiek aan te pakken. Zo kan het dus voorkomen dat een jongeren gedurende een JeugdzorgPlus-plaatsing wordt overgeplaatst naar een andere JeugdzorgPlusinstelling.³

Het ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland hebben geconstateerd dat er grote verschillen zijn tussen de instellingen in aantallen jongeren dat zij overplaatsen. Het huidige onderzoek was er op gericht meer inzicht te krijgen in mogelijke oorzaken die ten grondslag liggen aan deze verschillen. In het onderzoek is onder meer gekeken of er specifieke doelgroepkenmerken en instellingskenmerken zijn die overplaatsing zouden kunnen verklaren. Bovendien is onderzocht welke redenen voor overplaatsing gegeven worden. Daarnaast zijn door het Ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland ook een viertal vragen geformuleerd waar dit onderzoek antwoorden op geeft. Deze vragen zijn geïnspireerd op vermoedens van redenen voor overplaatsing die door de instellingen zijn geuit. Er werd onder meer gevraagd of overplaatsing samenhangt met bepaalde doelgroepkenmerken (LVB-jongeren, jonge asielzoekers, 'draaideur'-cliënten), met fysieke kenmerken van de JeugdzorgPlusinstelling en/of met JeugdzorgPlus-trajecten die gestart zijn na een crisisplaatsing (zie ook Hoofdstuk 1, Par. 1.4).

4.2 Invloed van doelgroepkenmerken op overplaatsing

In de periode van 3-6-2012 tot en met 25-08-2014 zijn gemiddeld 17,4% van de in de JeugdzorgPlusinstellingen verblijvende jongeren overgeplaatst. Tussen de

---

³ In het huidige onderzoek zijn ook overplaatsingen naar een andere locatie van de JeugdzorgPlusinstelling meegenomen. In de periode waar het aangeleverde bronbestand betrekking op had, zijn deze 'interne overplaatsingen' ook als overplaatsing geregistreerd. Het gaat om een klein aantal 'interne overplaatsingen'. (Zie ook Par. 2.2.1 en Par. 3.2.8.)

instellingen varieert het aantal overplaatsingen van 6,3% tot 35,9%. De verschillen in percentages tonen aan dat – zoals door het Ministerie van VWS en Jeugdzorg Nederland al werd verondersteld – de verschillen tussen de instellingen groot zijn.

Wanneer naar de kenmerken van overgeplaatste jongeren gekeken wordt, laat het onderzoek zien dat jongeren die binnen een (eerste) JeugdzorgPlus-traject overgeplaatst worden of naar een andere instelling³ op een aantal punten opmerkelijke verschillen vertonen met jongeren die binnen een JeugdzorgPlus-traject niet overgeplaatst zijn en ook niet eerder in de JeugdzorgPlus verbleven. De jongeren die zijn overgeplaatst, zijn vaker van niet-westerse allochtone afkomst, hebben gemiddeld een lagere IQ-score en hebben een lager opleidingsniveau. Van de jongere van wie de IQ-score bekend is, functioneert een significant groter deel op LVB (Licht Verstandelijk Beperkt) niveau. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de IQ-score van relatief veel overgeplaatste en niet-overgeplaatste jongeren (60,7%) niet ingevuld is. Van de jongeren van wie de IQ-score wel in de effectmonitor is opgenomen, is de IQ-score relatief laag (gemiddelde IQ-score = 83,5). Dit suggereert dat een IQ-score vooral vastgesteld wordt wanneer er twijfel is over de cognitieve vaardigheden van een jongeren.

Het onderzoek laat ook opmerkelijke verschillen tussen overgeplaatste en niet-overgeplaatste jongeren zien voor wat betreft probleemgedrag. Bij een groot deel van zowel de overgeplaatste als niet-overgeplaatste jongeren is er sprake van probleemgedrag en ervaren ouders problemen met de opvoeding. Maar, bij overgeplaatste jongeren zijn deze problemen significant minder aanwezig dan bij niet-overgeplaatste jongeren. Bij overgeplaatste jongeren wordt minder internaliserend en externaliserend probleemgedrag (CBCL) en minder middelengebruik (CAP-J) gerapporteerd. Ook wordt door ouders van overgeplaatste jongeren minder opvoedingsbelasting (OBVL) ervaren en rapporteren professionals een betere kwaliteit van opvoeding (CAP-J) bij deze groep.

Aan de hand van logistische regressie-analyses is gekeken welke kenmerken de beste voorspellers zijn voor het wel of niet overgeplaatst worden tijdens een JeugdzorgPlus-traject. Modellen met etnische afkomst, opleidingsniveau en kwaliteit van opvoeding (CAP-J) blijken de beste voorspellers (alhoewel deze voorspellers niet heel sterk zijn). Met andere woorden, jongeren van niet-westerse allochtone afkomst en/of jongeren met een VSO- of praktijkopleiding, waarbij professionals geen problemen in de kwaliteit van opvoeding rapporteren, lijken een grotere kans te hebben om overgeplaatst te worden binnen een JeugdzorgPlus-traject. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat correlaties-analyses aantoonde dat de variabelen internaliserend probleemgedrag, externaliserend probleemgedrag, opvoedingsbelasting en IQ hoog correleren met overplaatsing. Een mogelijke reden dat zij niet bijdragen aan het voorspelmodel ligt waarschijnlijk in het feit dat deze

continue variabelen ten behoeve van de logistische regressieanalyse omgezet zijn in dichotome variabelen. Omdat er relatief weinig spreiding is in de waarden van de continue variabelen, heeft het omzetten naar dichotome variabelewaarden waarschijnlijk geleid tot informatieverlies, (zie Hoofdstuk 3, Par. 3.4).

Als aanvulling op de analyses van de gegevens uit de effectmonitor, zijn bij drie participerende instellingen dossiers geanalyseerd om te kijken of er nog aanvullende jongerenkenmerken zijn die niet in de effectmonitor zijn opgenomen, maar wel een mogelijke aanleiding kunnen zijn voor overplaatsing. Ook hier kwam een tweetal opmerkelijke verschillen in jongerenkenmerken tussen overgeplaatste en niet-overgeplaatste jongeren aan het licht. Bij overgeplaatste jongeren is er vaker dan bij niet-overgeplaatste jongeren sprake van een deviante vriendengroep en delinquent gedrag. (Het soort delinquent gedrag is meestal niet duidelijk beschreven in de dossiers.)

4.3 Invloed van instellingskenmerken

Bij de drie genoemde instellingen zijn ook interviews met sleutelfiguren gehouden om te achterhalen of er instellingskenmerken zijn die een rol zouden kunnen spelen bij overplaatsing. Het meest in het oog springende instellingskenmerk dat verband lijkt te houden met overplaatsing, is het hebben van zowel (strikt) gesloten als meer open afdelingen. Het hebben van zowel gesloten en besloten afdelingen betekent dat binnen een traject gemakkelijker overgeplaatst kan worden van een meer gesloten afdeling naar een meer open afdeling (of andersom), zonder dat dit in de effectmonitor als overplaatsing geregistreerd hoeft te worden.

4.4 Redenen voor overplaatsing: positief of negatief?

In de dossiers is ook gekeken naar redenen voor overplaatsing. De meest genoemde redenen zijn overplaatsing om de jongere een beter zorgaanbod te geven en overplaatsing naar een behandelomgeving dichterbij de woonplaats van de jongere (15,4%). In het eerste geval gaat het om overplaatsingen van een meer gesloten naar een meer open afdeling (of andersom, 28,2%) of overplaatsingen om de jongere een beter (bij zijn problematiek) passende behandeling te geven (17,9%). Deze redenen zijn allen geen verrassende redenen. Binnen de JeugdzorgPlus wordt, zoals in de inleiding werd gezegd, altijd gestreefd naar een behandeling of behandelomgeving die het best bij de jongere past en een behandelomgeving die bij voorkeur in de buurt van de woonplaats van de jongere is. De redenen voor overplaatsing die (het meest) genoemd worden, laten zien dat de betreffende JeugdzorgPlusinstellingen dit beleid nastreven.

Opvallend is wel dat de meest genoemde redenen 'positief' van aard zijn, dat wil zeggen dat het dat de redenen veelal te maken hebben met het ervoor zorgen dat de jongere vordert of verder komt in zijn JeugdzorgPlus-traject (bijv. naar een meer

open setting, beter aansluitende of passende behandeling, dichterbij huis, plaatsing na crisisopname). Veel minder vaak worden meer 'negatieve' redenen genoemd, zoals overplaatsing vanwege onacceptabel gedrag (bijv. agressie of weglopen).

4.5 Vervolgstappen: stof tot nadenken

Ten opzichte van niet-overgeplaatste jongeren hebben overgeplaatste jongeren een lager ontwikkelingsniveau (vaker LVB), een lager opleidingsniveau en hebben zij vaker een niet-westerse allochtone achtergrond. Daarnaast is minder sprake van internaliserend en externaliserend probleemgedrag, middelenmisbruik en problemen met de opvoeding, maar vaker sprake van delinquent gedrag en een deviante vriendengroep.

Waarom worden juist jongeren met deze kenmerken vaker overgeplaatst? Hieronder noemen we drie mogelijke verklaringen die om verder onderzoek vragen.

4.5.1 Interferentie

Een van de mogelijke verklaringen zou kunnen zijn dat LVB-problematiek of etnische achtergrond (normen en waarden, verwachtingen) hebben geïnterfereerd met de diagnosestelling. Het is goed denkbaar dat pas na enige tijd of na aanvullend onderzoek (bijv. na het bepalen van de IQ-score) blijkt dat de jongere niet de juiste invulling van zijn of haar traject heeft, waarna besloten wordt om de jongere naar een beter passende JeugdzorgPlus-omgeving over te plaatsen (i.e., een van de meest genoemde redenen voor overplaatsing, zie Hoofdstuk 3, Par. 3.5.2 en Par. 4.3). Op basis van de verzamelde gegevens, kan het huidige onderzoek deze hypothese niet uitsluiten.

4.5.2 Middelen en mogelijkheden

Overplaatsing naar eigen regio is ook een van de meest genoemde redenen voor overplaatsing (zie Hoofdstuk 3, Par. 3.5.2 en Par. 4.3). Een te onderzoeken hypothese is of overplaatsing naar eigen regio gerelateerd is aan specifieke kenmerken van de doelgroep. Het zou kunnen zijn dat – in geval van beperkte capaciteit bij JeugdzorgPlusinstellingen – jongeren met een LVB en/of niet-westerse allochtone achtergrond mogelijk eerder worden overgeplaatst naar hun eigen regio, omdat ouders, familie en vrienden misschien minder vaak de middelen of mogelijkheden hebben om ver(der) te reizen naar de oorspronkelijke locatie van plaatsing om bij te kunnen dragen aan de behandeling van hun kind.

Zowel LVB-jongeren als jongeren met een specifieke etnische achtergrond zijn vaker bij delinquente activiteiten betrokken (Boertjes en Lever, 2007, van Wijk & Blokland, 2008). Vaak speelt een deviante vriendengroep hierbij een grote rol. Van jongeren met een LVB-achtergrond en van jongeren met een specifieke allochtone etnische achtergrond is bekend dat zij vaker 'meegezogen' en/of uitgebuit worden door

bepaalde vrienden of door een hele vriendengroep (Asscher e.a. 2012). Deze groep jongeren is meer beïnvloedbaar, heeft meer de neiging om bij een groep te willen horen en heeft – in geval van LVB-jongeren – een grotere pakkans, omdat zij ‘minder slim’ zijn. Dit zou kunnen verklaren waarom jongeren die vaker overgeplaatst worden ook vaker een deviante vriendengroep of een delinquente achtergrond kunnen hebben. Deze beredenering impliceert ook een risicofactor: wanneer jongeren meer in de buurt worden geplaatst – wat een van de uitgangspunten in het streefbeleid van de JeugdzorgPlus is – en dus meer met hun netwerk van familie en vrienden aan problemen kunnen gaan werken, is er een risico dat deviante vrienden ‘in the picture’ blijven tijdens en na het volgen van een JeugdzorgPlus-traject. Ook dit zou verder onderzocht moeten worden.

4.5.3 Rapportage over eigen problemen

Een laatste hypothese die interessant is om te onderzoeken, heeft te maken met de informatie die door jongeren zelf aan hulpverleners wordt gegeven. Alhoewel het grootste deel van de geanalyseerde gegevens gebaseerd is op directe input van (één van) de ouders en/of van de hulpverlener (o.a. CBCL, OBVL, CAP-J, STEP), zijn er ook gegevens die direct verstrekt zijn door jongeren (middels vragenlijsten en in gesprekken met hulpverleners). Veel jongeren met psychosociale problemen hebben de neiging problemen als minder ernstig weer te geven (o.a. Breuk, Clauser, Stam, Slot & Doreleijers, 2007). Enerzijds kan dit komen omdat jongeren minder probleembesef of probleeminzicht heeft (bijv. vanwege beperktere cognitieve vaardigheden). Anderzijds, weten we uit de praktijk ook dat jongeren vragenlijsten niet altijd eerlijk invullen en ze hun problemen in vragenlijsten en gesprekken met hulpverleners als minder erg proberen voor te stellen. Wellicht hebben overgeplaatste jongeren hun problemen (in eerste instantie) ook als minder erg omschreven. Aanvullend onderzoek kan hier meer duidelijkheid over geven.

4.6 Tot slot: een aantal aanbevelingen

4.6.1 Benutten van onderzoeksgegevens

Het onderzoek heeft inzicht gegeven in mogelijke redenen voor overplaatsing en in factoren die samenhangen met overplaatsing. Deze kennis kunnen instellingen – met name die instellingen die veel overplaatsen – benutten om bij jongeren die over kenmerken beschikken die samenhangen met overplaatsing gedetailleerder te kijken of het te volgen behandeltraject goed aansluit bij de problematiek van deze jongeren. Omdat vooral jongeren met een lager ontwikkelingsniveau c.q. opleidingsniveau en/of jongeren met een niet-westers allochtone achtergrond overgeplaatst worden, kan hier bij de keuze van interventies (interventies voor of aangepast voor LVB-jongeren, cultuursensitieve interventies) rekening mee gehouden worden. Naar JeugdzorgPlus verwijzende instanties kunnen eveneens de uitkomsten van het

onderzoek gebruiken. Meer kennis over jongeren die 'gevoelig' zijn voor overplaatsing kan er toe leiden dat jongeren vaker direct bij de voor hen meest geschikte instelling geplaatst kunnen worden, waardoor overplaatsing minder vaak nodig zal zijn. Ten slotte kan de kennis die het huidig onderzoek heeft opgeleverd over factoren die samenhangen met overplaatsing en over de redenen voor overplaatsing, instellingen handvatten bieden voor (eigen) vervolgonderzoek.

4.6.2 Volledigheid gegevens in de effectmonitor

Alhoewel het onderzoek duidelijk aantoonde dat (op basis van de beschikbare gegevens) slechts enkele specifieke factoren de beste voorspeller zijn voor het wel of niet overgeplaatst worden, zouden andere factoren mogelijk een grotere rol kunnen spelen bij het voorspellen van overplaatsing dan nu wordt aangenomen. Meer informatie over deze factoren zou hier zeker bij kunnen helpen, vooral wanneer deze informatie in de effectmonitor opgenomen zou kunnen worden of frequenter ingevuld wordt. IQ-scores, bijvoorbeeld, zijn voor een klein deel van de jongeren bekend en/of ingevuld. IQ-scores lijken op basis van de beschikbare gegevens samen te hangen met overplaatsing. Echter bij een groot deel van de jongeren is de IQ-score niet bekend of niet ingevuld. Hierdoor wordt het moeilijker om robuuste uitspraken over de invloed van IQ op overplaatsing te doen. Dus hoe meer IQ-scores in de effectmonitor opgenomen worden, des te robuuster of zekerder zijn uitspraken over de samenhang tussen IQ en overplaatsing. Natuurlijk geldt dit niet alleen voor IQ-scores. Des te beter de monitor ingevuld wordt, des te meer bruikbare informatie uit de monitor geëxtraheerd kan worden. Niet alleen ten behoeve van verklaringen voor overplaatsing maar voor een groot deel van de vraagstukken rondom de JeugdzorgPlus.

4.6.3 Variabelen toevoegen aan de effectmonitor

Redenen voor overplaatsing zijn niet opgenomen in de effectmonitor. Zelfs in de dossiers is de reden voor overplaatsing niet altijd opgenomen. Op basis van het moment dat de overplaatsing heeft plaatsgevonden (i.e. hoe lang na aanvang van de plaatsing de overplaatsing plaatsvond), zou indirect afgeleid kunnen dat het om bijvoorbeeld een overplaatsing na crisisplaatsing of overplaatsing na de observatieperiode gaat (in beide gevallen overplaatsing relatief snel na aanvang van plaatsing). Deze methode is echter niet altijd betrouwbaar.

Het opnemen van redenen van overplaatsing in de effectmonitor maakt, tezamen met de andere factoren die samenhangen met overplaatsing, het plaatje rondom overplaatsingen completer en maakt ook de handelwijze van instellingen rondom overplaatsingen transparanter.

De in de dossiers genoemde redenen (zie Par. 3.5.2) kunnen als input gebruikt worden om variabelewaarden voor de effectmonitor te bepalen.

Eén van de meest genoemde redenen voor overplaatsing die in de dossiers genoemd wordt, is overplaatsing naar een instelling in de buurt van de woonplaats van de jongere. Vaak wordt genoemd dat de jongere in zijn of haar zorgregio geplaatst is. Dit is conform het streefbeleid van de JeugdzorgPlus. Zorgregio's kunnen niettemin erg groot zijn, waardoor nog steeds niet duidelijk is of de jongere echt in de nabijheid van zijn woonplaats is geplaatst. Voor analysedoeleinden zou het functioneel zijn om in de effectmonitor een variabele op te nemen die aangeeft of de jongere daadwerkelijk zoveel mogelijk in de nabijheid van zijn of haar woonplaats is geplaatst.

Uit het onderzoek blijkt ook dat informatie over de behandeling die een jongere tijdens het JeugdzorgPlus-traject krijgt, een rol zou kunnen spelen bij overplaatsing. Informatie over behandeling tijdens het traject is niet opgenomen in de effectmonitor. Wel staat in de effectmonitor informatie over behandeling voor én na het traject. Ook uit de dossiers is het niet altijd gemakkelijk te achterhalen welke behandeling de jongere gedurende zijn of haar plaatsing en/of traject krijgt. Informatie over behandeling staat niet op een vaste plek in het dossier, wordt meestal verspreid in het dossier genoemd en/of is niet volledig. Het is aan te bevelen om informatie over behandeling tijdens het traject in de effectmonitor op te nemen. Enerzijds kan dit meer zicht bieden op de invloed van behandeling op overplaatsing, anderzijds kan gemakkelijk toegankelijke informatie over behandeling er misschien aan bijdragen dat sneller wordt ingezien dat behandeling voor een specifieke doelgroep niet aansluit bij deze doelgroep.

Ook wordt niet in de effectmonitor geregistreerd of er sprake is van delinquent gedrag of van een deviante vriendengroep. Vermaes e.a. (2012) hebben gesuggereerd dat deze gegevens 'kandidaat zijn' om opgenomen te worden in de effectmonitor, wanneer zij goed geoperationaliseerd kunnen worden. Het huidige onderzoek toont aan dat overgeplaatste jongeren vaker delinquent gedrag vertonen en vaker een deviante vriendengroep hebben. Deze gegevens dragen dus ook bij aan het herkennen van jongeren die een grotere kans hebben om overgeplaatst te worden. Dit is een extra motivatie is om deze variabelen op te nemen in de effectmonitor.

Referenties

Achenbach T.M. (1993). *Empirically based taxonomy: How to use syndromes and profile types derived from the CBCL/4-18, TRF, and YSR*. Burlington, VT: University of Vermont, Department of Psychiatry; 1993. [Ref list]

Asscher, J.J., van der Put, C.E. & Stams, G.J.J.M. (2012). Differences between juvenile offenders with and without intellectual disability in offence type and risk factors. *Research in Developmental Disabilities*, 33 (6), 1905-1913.

Binsbergen, M.H. van (2003). *Motivatie voor behandeling; Ontwikkeling van behandelmotivatie in een justitiële inrichting*. Proefschrift Universiteit Leiden. Garant Uitgevers N.V., Apeldoorn.

Boendermaker, L. (2008). JeugdzorgPlus - drang en dwang in de jeugdzorg. Jeugd en Co, Kennis, 01. 2008.

Boertjes, M.J. & Lever, M.S. (2007). *LVG en jeugdcriminaliteit*. Diemen: Expertisecentrum Jeugdzorg – Gehandicaptenzorg William Schrikker.

Breuk, R.E., Clauser, C.A., Stams, G.J., Slot, N.W., & Doreleijers T.A. (2007). The validity of questionnaire self-report of psychopathology and parent-child relationship quality in juvenile delinquents with psychiatric disorders. *Journal of Adolescence*. 30(5):761-71.

Helm, G. H. P., van der & Hanrath, J. (2011). *Wat werkt binnen de gesloten jeugdzorg*. Amsterdam: SWP.

Jeugdzorg Nederland (2008). *Streefbeeld JeugdzorgPlus*. Meer dan gesloten Jeugdzorg. Utrecht: Jeugdzorg Nederland

Jurrius, K., Havinga, L. en Stams, G.J. (2008). *Exitvragenlijst Jeugdzorg*. Amsterdam: Stichting Alexander.

Konijn, C., Bruinsma, W., Lekkerkerker, L., Wilde, E.J. de, & Eijgenraam, K. (2009). *Ontwikkeling van en onderzoek naar het Classificatiesysteem Aard Problematiek Jeugdzorg (CAP-J)*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Nijhof, K. (2011) *Crossing Barriers. Evaluation of a new compulsory residential treatment program for youth*. Academisch proefschrift, Nijmegen: Radboud Universiteit.

Roos, M. de & Bloem, M. (2104). *Sociaaleconomische trends 2014. Uit het voortgezet speciaal onderwijs, en wat dan?* Den Haag: CBS.

Vermaes, I., Konijn, C., Nijhof K., Strijbosch, E. & van Domburgh, L. (2012). *Monitor JeugdzorgPlus. Analyse van de wetenschappelijke onderbouwing en benuttingsmogelijkheden*. Den Haag: ZonMw

Vermulst, A., Kroes, G., De Meyer, R., Nguyen, L., & Veerman, J.W. (2012). *Opvoedingsbelastingvragenlijst (OBVL). Handleiding*. Nijmegen: Praktikon.

Wijk, A. van & Blokland, A. (2008). Zedendelinquentie en etniciteit. Een exploratief onderzoek op basis van politiegegevens. *Mens en Maatschappij*, 83(2), 109-127.

Willems, M. & Bos, J. (2013). *JeugdzorgPlus in transitie*. Spectrum CMO Gelderland.

Yperen, T. van, Eijgenraam, K., Berg, G. van den, Graaf, M. de & C. Chènevert (2010). *STEP Standaard Taxatie Ernst Problematiek : handleiding 2010*. Utrecht : Nederlands Jeugdinstituut (NJI).

Overige bronnen

Beleidskader Trajecten JeugdzorgPlus Richtinggevend kader voor periode 2011-2015:www.jeugdzorgplus.jeugdzorgnederland.nl/UserFiles/Beleidskaders/beleidskader-trajecten-jeugdzorgplus.pdf

Rapportages Inspectie Jeugdzorg (2009-2014):
www.inspectiejeugdzorg.nl/instellingen/?t=37

